

[Käthes Samuel murura]

Anthropologia philosophica

Questionibus, et Responsio-
nibus comprehensa.

1823.

Sepp. Sipejona
Cursus anni prim.
C. S. S. S.

Crispian Lajoy
1851

Introductio

1. Quid est Anthropologia?

Est systematica expositio Naturae humanae, juxta qualitates ejus originarias, universales, et necessarias, quae omnibus hominibus sunt communes. Scilicet. Est scientia vitae humanae.

Anthropologia partem constituit scientiae de Natura. Nam homo agit, et vivit in Natura posteaque ejus constituit. Homo vero pertinet ad Naturam, ut dicitur, sicut res sua physica, seu corporalis, ut res sua moralis pertinet ad seriem Entium moralium. Et hoc respectu Anthropologiae separata etiam constituit scientiam, cujus objectum est Ens nobilissimum in Natura universa, quod, ut libertatis suae, necessitati naturali non subiacet.

2. Quotuplex est vita humana?

Homo constat ex duobus elementis. scilicet 1. Elemento materiali, seu corpore. 2. Elemento spirituali seu Animo.

Hinc

Hinc etiam vita hominis est duplex scilicet

- 1, Vegetativa, seu organica, quae conservationem Individui, et speciei respicit.
- 2, Spiritualis seu intellectiva quae in Modificationibus Animae consistit.

Corpus et anima in Natura suo intimo, et reciproco Constitunt hominem.

Vita vero Organica, et Spiritualis in unitate, et in reciproco influentia considerata Constituit vitam humanam.

- 3, Anthropologia quoduplex est?

Est duplex scilicet.

- 1, Theoretica, quae investigat, quid homo sit? qualemque hominem Natura finxerit?

- 2, Practica item teleologica, quae etiam Philo-
sophia morum applicata dicitur, exponit: quid ab ho-
mine oporteat fieri, ut Destinationi suae ultimae
satis facere queat?

- 4, Anthropologia theoretica quoduplex est?

Anthropologia theoretica triplex esse potest:

- 1, Anthropologia objectiva, item physica, seu Somatica et Somatologia, reflectit ad solam vi-
tam Organica; vitam vero spirituales eatenus
tantum in censum revocat, quatenus ea influentiam
habet in vitam organica. Dicitur etiam Anthropo-
logia sensuum externorum quod ad sensum exter-
num restringatur. item Anthropologia medica, quod

singulari

2
singulari em habeat relationem ad Medicinam, et
Dieteticam.

- 2, Anthropologia subjectiva - item Psychologia,
et Psychonomia, exponit phaenomena animae hu-
manae, horumque phaenomenorum leges. Dicitur
Anthropologia sensus interni - quod ad sensum
internum restringatur.

- 3, Anthropologia objectiva et subjectiva simul
h. e. Anthropologia philosophica, cuius objectum
est totus homo, quatenus corpore organico, et
anima constat.

In hac scientia expenditur quidem vita spi-
ritualis; in censum tamen revocatur etiam vita Or-
ganica, quatenus ejus cognitio vitam hominis
spirituales illustrat.

- 5, Psychologia ratione fontis quoduplex est?

Psychologia ratione fontis dividitur in Metaphysicam
seu transcendentalem, quae cognitionem Na-
ture animae nostrae a principiis metaphysicis, seu
a priori deducere conatur; et Empiricam quae expe-
rientiae superstruitur. Sed quum Psychologia Metaphy-
sica sit scientia mere imaginaria: sponse paret,
Psychologiam, quae scientiam realem, esse tantum
Empiricam. Cognitio enim animae nostrae est tantum
possibilis per experientiam internam. Proinde Psy-
chologia Empirica de anima humana ea tradit, quae

indubita

indubia experientie fide De anima constant.
6.) Ratione objectivam, Psychologia quotuplex est?

Revera, et unica Psychologia divisa est ea, quae ab
objectis ejus Desumitur. Objectum sc. Psychologiae
potest esse 1.) Homo - quia Genus. 2.) Certa homi-
num Species 3.) Individuum quodpiam -

Hinc Psychologia est.

1.) Generalis, quae illas Naturae hinc qualitates tradit,
quae omnibus omnino hominibus sunt communes.

2.) Specialis, quae pro objecto habet eam hominum
Speciem, seu Classem. Huc imprimis pertinet
Characteristici a.) Sexus. b.) Aetatis. c.) Tempera-
mentorum Diversorum. d.) Nationum. e.) Conditionem
Diversarum.

3.) Individualis, quae pro objecto habet Characteristi-
cam Individui cujuspiam.

7.) Quae est relatio Anthropologiae Psychologicae ad sci-
entias cognatas?

Relatio Anthropologiae Psychologicae.

1.) Ad Physicam. Anthropologia psychologica est
Physica, eatenus, quatenus agit de parte Naturae -
h. e. De Homine. Physica est scientia phenomenorum
aeternorum. Anthropologia phenomenorum interiorum.
Sed et Anth.

Ad Anthropologia Psychologica non modo exponit,
quid Homo sit? Sed etiam quid possit, et debeat
fieri? Ergo hoc respectu, phisica, quam mera
Physica.

2.) Ad anatomicam Anatomiae objectum
est corpus mortuum - h. e. Cadaver hominis. Antho-
pologia vero objectum Homo vivus.

3.) Ad logicam logica exponit formas, h. e.
leges operationum Intellectus - adeoque est scientia
Formalis. Anthropologia vero Psychologica est sci-
entia materialis. Exponit enim diversa functiones
facta, quae in reflectione interna nobis se of-
ferunt. In logicam vero applicatam magnum
habet influxum. Nam non modo fontes, et remedia
errorum ostendit, Sed etiam media rectae cogitationis
tradit.

4.) Ad Ethicam. Anthropologia describit phae-
nomena animae. et exponit huius phenomenorum leges.
Ethica vero non describit, Sed imperat, exponitque le-
ges voluntatis. et libertatis supremat. Ergo Ethica
occupat sphaeram plane oppositam.

8.) Quis Anthropologiae Psychologicae quis est?

Est experientia. atque Inductiva, ea, quae in Antho-
pologia traduntur. Debent et experientia ostendi.
Ergo replicationes, et Hypotheses Metaphysicae in Antho-
pologia.

Anthropologia nihil probant, nihil illustrent.

Ad experientiam vero non sufficit sola perceptio; sed imprimis requiritur Observatio h.e. Directio animi nostri spontanea, et intuitiva, cum attentione et reflectione, ad diversos animi nostri status. Ex observationibus inter se invicem comparatis emergit Experientia, cuius resultatum est id, quod in operationibus animi est Universale, et Necessarium. Id ergo, quod est individuale, mutabile, et contingens, excluditur.

I. Fontes specialis quanam sunt?

Sunt sequentes:

1. Experientia propria, et aliena. Haec tamen propriam censuram severam subijci debet. Adeoque in experientiam propriam est converrenda.

2. Anthropologia Autobiographis virorum celeberrimorum qui vitam propriam describunt. Tales Autobiographias, seu Confessiones scribere imprimis ^{augustinus} Cardanus et Dorsetian. Confessiones tales sunt fontes Psychologiae intimae. Egit mus enim, ut plurimum in eorum regnum habet influxum.

3. Biographis in quibus actiones, mores, characteresque virorum celeberrimorum exhibentur — quales sunt Biographia Plutarchi, Heltonii, et Schilleri. In his etiam legendis, et iudicandis magna cautio opus est.

4. Opera Poëtarum et Prosaistarum celeberrimorum, quales sunt: Wieland, Schiller, Goethe Klinger.

4
Klinger, Wieland alique, qui affectus, indolemque animi humani accurate descripserunt. Descriptiones tales sunt valde instructivae, et ad cognoscendam humani animi indolem maxime utiles.

5. Historia Gentium, atque statuum quae est speculum vite humanae, et simul theatra actionum, virtutum, vitiorumque humanorum. In Historia interitum cerni possunt affectus, inclinationes, passionesque hominum, et principia, atque clarescent, quibus homines ad agendum determinati fuerunt. Historia imprimis Revolutionum est valde instructiva. In Revolutionibus, disruptis legum vinculis, passiones humanae erumpunt, et homines virtutes non minus, quam vitia sua libere manifestant.

10. Quanam sunt difficultates in observatione Psychologica?

Experientia interna h.e. observatio animi nostri, multis, et magnis difficultatibus est obnoxia. Difficultates illae sunt partim objective, partim subjective.

1. Difficultates objective — h.e. a parte objecti sunt.

a. Observator Psychologicus debet observare se, statumque animi sui — consequenter subjectum observans cum objecto observato est uterque idemque. Facilius vero est, objecta interna, mundum externum observare, quam in se redire, et ad se reflectere.

Activi

et nobilitatem Naturae huius. Unde Regentes re-
gulam deprimere possunt, quam in hominibus
regendis, populisque gubernandis sequi debent,
sc. Homines naturae suae mortali conformiter tra-
ctandos esse.

6) In Logicam, Aestheticam, Medicinam,
Philosophiam Religionis, Grammaticam universa-
lem, seu Philosophicam, et vit ultra Datur scien-
tia, in quam Anthropologia nullum habet in-
fluentum.

12) Quae est utilitas studii Anthropologici?

Studium Anthropologicum.

1, Est jucundum. Nam admiranda corpo-
ris humani structura - Symmetria, Nervis, et fina-
lias partium ejus; - Organismus animi superen-
dus, vires, et facultates ejus excellentes, Nervis, et
leges harum facultatum, jucundo contempla-
torem efficiunt voluptatis sensum.

2, Est utile. Detruit enim superstitionem,
dissipat praecipua perniciosa, erroresque sursum,
simos mentis humanae. Omnes enim errores, qui-
bus tranquillitas mentis humanae turbari solet, ori-
ginem suam sepe trahunt ex ignorantia constituto-
nis naturae humanae. E.g. persuasio de exi-
stentia, et activitate Daemonum. De obsessio-
nibus per malos Genios - Apparitionibus Spi-
rituum, et Spectris praesentisq. inspirationibus
et reve-

et revelationibus.

3, Studium Naturae humanae deprimunt fastum,
et Superbiam, praeservat a spurcia humilitate.

4, Convincit, Religionem esse productum
Mentis humanae necessarium, eamque insectam
esse naturae nostrae rationali-

Fini, Intro-
du-

Anthropologia
C. J.

Antropologia Physica, seu Somatica.

Conceptus preliminaris et physiologici.

1.) Producta Natura quotuplicia sunt?

Sunt duplicia? sc. inorganica, et organica?

1.) Inorganica sunt illa, quae vitam Testiuntur, quorumque Formae et legibus Materia Mechanica, et Chemica explicari, et intelligi possunt. Eorum character est: aggregatio, et Cohesio certarum Materialium.

2.) Organica sunt illa, quorum partes reciproce ad se invicem referuntur, ut membra, atque finet - hae reciproce referant ad se invicem producendas, et conservandas.

Productis organicis inhaeret Vis organica, quae perpetuo per se ipsa actiosa est. Unde dicitur vis formativa, seu plasticus. Per Principium est hae per se actiosum, et internum? Producta organica insus susceptione, et assimilatione certarum Materialium, in determinatam suam formam seque conservant, et partes amissas restitunt.

Character productorum naturae organicorum est: Evolutio successiva, e Principio quodam interno, in totum aliquod perfectum, et regulare.

2.)

2.) Proprietates Entium organicorum quae sunt?

Proprietates eorum essentialiter sunt duae.

1.) Ent quodlibet organicum, per vim organica, cum sibi propriam, certas materias peregrinas, et heterogeneas inde adsumit, elaborat, atque penitus assimilatur et sic formam suam organicam profectus obtinet.

Hac ratione Ent organicum successive se evolvit, nutrit, crescit, et partes amissas restituit.

2.) Ent quodlibet organicum, per vim organica, generat sui simile, h.e. producit Ent ejusdem speciei. Consequenter in aliis Entibus organicis ejusdem generis semet reproducit. Hac ratione conservantur genera, et species Entium organicorum.

Vis organica, in quantum ad conservanda Entia organica, restitutionemque partium amissarum est directa, dicitur vis reproductiva, in quantum vero ad conservanda genera, et procreationem novorum individuum est directa, dicitur vis genitrix.

3.) Entia organica quotuplicia sunt?

Sunt duplicia? sc. animata et inanimata. h.e. Animalia et Plantae. Atque Entium horum organicorum classes se nutriunt, sui simile generant, et vivunt. maxima tamen pars

inter class.

inest ^{habet} Clases inestedit Differentia - Scilicet

1.) Entia illa organica, quae motus spontanei, ob, et arbitrariorum manifestant, dicuntur Animalia. Principium enim illud visus altioris ignotum, et quod motus spontanei, arbitrarique oriuntur, dicitur Animus. Motus spontanei necessario referuntur: sunt ad representationes animae, velut forma animae.

2.) Entia organica, quae nullos plane manifestant motus spontaneos, et arbitrariorum, dicuntur res inanimatae seu Plantae.

Proinde Character distinctivus Regni animalis, et plantarum, est motus spontaneus, qui semper supponit representationes, saltem obscuras, tanquam causas determinantes.

Loco-motivitas vero, et loco-fixitas non est character distinctivus universalis. Dantur enim animalia, quae locum suum mutare nequeunt, et motus spontaneos in corporis sui partibus tantum manifestant. Et adverso dantur Plantae, quae non sunt loco alligatae, sed locum suum mutant, quamvis sine arbitrio.

4) Corpus humanum quomodo differt a Producto artificio, seu Machina?

Corpus humanum est quidem Machina artificiosa composita, plus tamen est, quam Machina. Proinde nomina enim corporis omnia a legibus Mechanicis explicari nequeunt. Differt corpus humanum a Machina Criticis essentialibus

1. In

1.) In Corpore humano datur Situs formativus, seu Plasticus, et quod existentia, conservatio, incrementum, et forma corporis humani intelligi potest. Principium isthuc per se actusum datur in Machina.

2.) Proprietates Entium organicorum essentialis, quae etiam corpori humano competunt, et quae generatio, reproductio, partium amissarum recuperatio, productio Entis ejusdem speciei et desunt in Machina.

3.) Quinam sunt Characteres distinctivi Hominis et Brutorum?

Characteres distinctivi vel sunt externi, seu Physici, vel sunt interni, seu Morales.

1.) Externi seu Physici sunt: Situs corporis humani erectus - Divisio Cranii per perpendiculari - Situs Dentium incisorem inferiorum erectum - mentum prominens - et recessus oris sub frontem prominenti.

2.) Interni seu Morales:

a) Intellectus et Ratio, quae Homo supra Bruta, mobilitatem brutam se extollit. Virtute huius Characteris, Homo fines sibi in agendo proponit libere agit, et perfectibilitatis infinitae est Capax, tam quoad intellectum, quam quoad voluntatem. Bruta vero reguntur, et determinantur per Instinctum

per Instinctum, et perfectibilitatis non sunt
capacitas

b) Homo, vi rationis, Cogitata animi sui,
sensus, et ideas suas, cum cunctis suis speciebus
per signa externa, distinguere et Determinare com-
municare valet: adeoque loquax Capax est. Eiusd.
Rationis ductu, Homo formas societatem huma-
nam, et quique Instituta ad perfectionem huma-
nitatis promovendam.

c) Vi rationis, Homo est sibi legislator,
est finis sibi notus ipsi, seu est Ente Autoteles, est
Ente morale, virtutis, meritisque Capax, quod per
Constitutionem naturae suae Physicæ, perfectiones
suas morales internamque animi pulchritudinem,
in vultu, et oculis, visibiliter manifestare valet.

d) Homo, vi rationis, Mundum elestem ad-
bitricem, finemque suis subijcere, et Dominum in
Teram elecere valet.

Omnes vero suas perfectiones, per usum, elec-
tium, et experientiam diuturnam, pedetentim
sibi comparat. Bruta vero possident Instinctus,
et habitus artis naturales, atque innatos.

e) Organa Corporis in genere in quot classes dispe-
suntur?

Vita hominis erat duplex, sc. organica et spiri-
talis. Hinc organa etiam Corporis possunt divi-
di in duas Classes.

9
1) Organa vite organice seu physice, ubi di-
stinguuntur:

a) Organa, quæ conservationem Individui re-
spiciunt.

b) Organa, quæ conservationem, propaga-
tionemque speciei pro fine habent.

2) Organa vite spiritalis - h. e. organa Cog-
itationum, et Sensationum, in quam Classem
pertinent Cerebrum et Nervus.

3) Partes corporis quotuplices sunt?

Sunt duplexes: sc. fluida, et solida.

1) Partium fluidarum partes elementares, et Con-
stitutivæ sunt:

a) Lympha b) Sangvis. c) fluidum nervum.

2) Partes solidae sunt:

a) Solida et simul rigida, quæ pertinent:

ossa, ungues, et Capilli.

b) Solida et simul molles, quæ referuntur:

aa) Vela cellulosa, ex qua formatur Cutis.

bb) Musculi cc) Medulla.

3) Si partes fluida et solida inter se invicem
permiscantur, quæ nam inde partes oriuntur?

Oriuntur vasa diversi generis, quæ varios
vehunt humores, totidemque systemata effi-
cient

Ciunt. Suntque:

- 1.) Systema vasorum lymphaticorum.
 - 2.) Systema vasorum sanguinis
 - 3.) Systema Nervorum.
- I. Vasa lymphatica sunt
- 1.) Vasa rectoria, que iterum sunt duplicia, sc.
 - a.) Vasa lactea, que in intestinis chy- lum et alimentis excipiunt, et cum sangui- ne permittunt.
 - b.) Vasa lymphatica proprie sic dicta, que humores aquosos ex omnibus corporis par- tibus excipiunt, et pariter in sanguinem devolvunt.
 - 2.) Vasa exhalantia, que per extremitates arteriarum subtilissimas, exhalant vapores subtilissimos, vapores tales secerantur e massa sanguinis, in omnibus ejus cavitatib.
- II. Systema vasorum sanguinis. Vasa sangui- nis sunt:

- 1.) Arterie, que sanguinem ex corde ve- hant, et propellunt in peripheriam totius corp.
- 2.) Vene, que sanguinem e corpore revehunt in cor.

III. Systema Nervorum, qui proculdubio in se continent Principium aliquod athe- reum

10
=cum, subtilissimum, quod in cerebro secermitur, et vim, Energiam, vigoremque conciliat toti corpori.

Hec tria Vasorum Systemata sunt, in quibus vult sortens vita, quaeque nutri- mentum, Calorem, et vitam Derivant in omnes corporis partes.

9.) Systemata organorum compressa in quor- classes dividantur?

Dividuntur in duas classes sc.

1.) Externa organorum systemata sunt:

a.) Systema Ossium. b.) Systema Mus- culorum c.) Systema Sencuum.

2.) Interna organorum systemata sunt:

a.) Organa abdominis. b.) Organa Pe- ctoris. c.) Organa Capitis.

10.) Quod est Systema Ossium?

Systema Ossium comprehendit in se ossa cor- poris humani, quae partim fundamenta Con- stituunt corporis, partim vero formant Cavitates, ad organa nobilissima, ad varias Lesiones externas, Defendenda. Systema
Ossium

ossium, et variis constat partibus, quae per ligamenta sunt inter se invicem junctae.

Systema ossium constituit gradum infimum Sphaerae Organicae. In hoc Systemate praedominium obtinet Vit reproductiva

II, Quid est Systema Musculorum?

Systema Musculorum complectitur Musculos. Hic organa illa, a quibus omnes corporis motus dependent, quibusque omnes demum in corpore motus producantur. Musculi constant e fasciculis, fasciculi e fibris, fibrae vero e filamentis carnis subtilissimis. Musculi sunt:

1.) Voluntarii, seu Automatici, qui arbitrio et imperio animae subjacent, quales sunt maximam partem Musculi externi.

2.) Involuntarii, qui citra arbitrium animae continuis agunt. Tales sunt Musculi Cordis, Arteriarum, pulmonum, Stomachi, et intesti-
norum.

3.) Mixti, qui partim subdant, partim non subdant imperio animae, quales sunt Musculi respiratorii.

Systema Musculorum occupat gradum tertium, seu Medium Sphaerae Organicae. In hoc

hoc Systemate praedominatur Irritabilitas

12, Quomodo fit motus ope Musculorum?

Musculis inheret vis irritabilitatis. Mutati, si itaque mechanice irritati, per Irritabilitatem, se contrahunt. hic. Duo extreme partes propius ad se invicem accedunt, media vero pars eorum intumescit. Proinde apparet, quibus Musculi sunt applicati, propius ad se invicem debent accedere.

Motus vero varius esse potest:

1.) Si Musculus fuerit reectus: tum contrahitur, et extenditur in linea recta. adeoque oscillationes facit, ut Pendulum longitudinale.

2.) Si Musculus fuerit Cavus; tum effectus ejus est Coarctatio, et expansio. Hic succedunt, quatenus Diameter Musculi Cavi fit nunc brevior, mox longior. adeoque oscillationes facit, ut Pendulum Circulare. Hinc oritur Motus peristalticus

3.) Si Musculus fuerit annularis: tum effectus irritationis est Coarctatio, ut fit in Musculis constrictoribus. ejus oris, et oculorum.

13, Quid est Systema Sensorium?

Systema

Systema Sensuum complectitur sensus esse,
nos, qui sunt organa seu instrumenta sensa-
tionum, et representationem. Sensibus spe-
cialia correspondens organa. Sc. Organa
visus, auditus, tactus, gustus, et olfactus,
que nervos suos a cerebro obtinent.

Systema sensuum occupat gradum tertium,
sc. supremum sphaerae organice et
est contiguum sphaerae spirituali.

In hoc systemate predominium obtinet
Sensibilitas.

14. Systemata interna quomodo appellantur?

Appellantur sermone generali Systemata Cavi-
tatum. Tres vero dantur Cavitates in corpore
humano - sc. Cavitates abdominis, pectoris, et Capitis.
Hinc tria emergunt Systemata. sc.

- a. Systema primum constitutum organa
abdominis b. secundum organa pectoris.
- c. Tertium organa Capitis.

15. Quodnam est systema primum?

Systema primum formant organa abdomi-
nis - sc. Stomachus, intestina, Pancreas,
lien, vesica, vasaque Urinae. Functio harum
partium est Digestio, Secretio, assimilatio,
et excretio. Per haec organa partes nutrientes

secedunt

secedunt a non nutrientibus - Nutrienti-
bus convertuntur in chylum, et ^{cum} massa san-
guinis permiscuntur, non nutrientes vero elecentur.

Functio, et sententia omnium harum
partium est, Reproductio Individui. h. e.
Nutritio, incrementum, et Conservatio Individui.

Apparatus omnium harum partium oc-
cupat gradum infimum sphaerae organice
In hoc systemate predominium obtinet
Vitae formativae, et plasticae.

16. Systema secundum quonam organa
constituuntur?

Constituunt organa pectoris, quae per omni-
nentiam dicuntur Organa Vitalia sanguis
Cor atque Pulmones

Cor est Musculus cavus, qui regit
universalem sanguinis circulationem - sc.
minorem, et majorem. Minor est ea,
quae fit e corde in Pulmones, et e Pul-
monibus in Cor. Major est ea, quae fit
e corde in totum Corpus, et e corpore in
Cor. Cum corde cohaerens est Arteria, et Vena.
Per Arterias ruit sanguis in omnes partes
Corporis. Per Venas autem reversatur san-
guis in Cor.

2. Pulmones

2. Pulmones secernunt et atmosphera.
Principium vitale, seu aërem purum, cum
permiscens cum sanguine. Proterum vero,
h. e. aërem irrespirabilem, qui respira-
tioni, et vite animali est notius, et se ex-
cernunt. Hac ratione sanguinem continuo
renovant, et perficiunt consequenter vi-
tam animalem promovere.

Functio horum organorum est Circula-
tio et Respiratio.

Systema hocce occupat gradum secun-
dum, seu medium sphaerae organicoe. In
hoc systemate predominium obtinet Vitalitas, a qua, velut Principii organicoe,
dependet Contractio, et expansio Cordis, et
Arteriarum, nec non inspiratio, et expira-
tio Pulmonum.

17. Quidnam est systema tertium?

Systema tertium, et supremum formant Or-
gana Sapientis. Organa haec sunt:

A, Cerebrum Majus. B, Cerebellum.

C, Medulla oblongata.

1. Cerebrum totum dividitur, per procepsum
faliformem, in duas partes. sc. partem
dextram, et sinistram. Utraque pars per
fissuram cylindricam dividitur in duos Hemisphaeria
Sphaeria

Sphaeria. Hemisphaeria anteriora constituunt
Cerebrum Majus - posteriora vero Cerebellum.

2. Medulla oblongata oritur e Cerebro ma-
jori, et minori - et in specie e portione
illo, quae, in parte inferiori, Cerebrum majus,
aeque minus conjungit, diciturque Monte
Vasolii. Medulla oblongata est initium Me-
dullae spinalis. Medulla sc. oblongata dicitur,
tunc, quam diu in cavitate Cranii se continet.
Ubi vero in canalum spinæ dorsi descendit,
dicitur Medulla spinalis, quae descendit usque
ad os Sacrum, terminaturque in Can-
da equina, quae est fasciculus Nervorum
subtilissimorum.

Omnes Nervi, qui in totum corpus se
diffundunt, originem suam accipiunt a
Cerebro, et medulla spinali. Cerebrum,
Medulla spinalis, et Nervi constituunt Sy-
stema Nervorum. Systema illud proest spe-
ciali; ut arbor, Cupis Coronam constituit
Cerebrum truncum constituit Medulla
spinalis - radices vero constituunt Nervi
in corpore quaque versum dispersi. Partes
cerebri majores, et minores constans e foliis
non vero e fibris.

Cerebrum est instrumentum functionis
nervosae.

num spiritualium. Unde dicitur organum
organum Animae

In hoc systemate predominium ob-
tinet Sensibilitas.

18.) Massa Cerebri e quatuor substantiis
constat?

constat e triplici substantia:

1.) Substantia corticalis, seu substantia
Cinerea, est pars cerebri exterior. Color
eius resultat e diversis sanguinis vasis,
que in substantiam Cineream penetrant.

2.) Substantia Medullaris, seu substan-
tia Alba, que est pars cerebri interior. His
addit 3.) Sommering substantiam subal-
bidam seu flavam

19.) Velamenta Cerebri que sunt?

Velamenta Cerebri sunt:

1.) Dura meninx seu Dura mater, que
est membrana cerebri externa, que per
diversa vasa Cranii est alligata.

2.) Arachnoidea, que est membrana res-
missima, et pellucida.

3.) Pia meninx, seu pia mater, que in
gyros, et sulcos cerebri descendit, et edu-
cit non modo Cerebrum, sed etiam Medul-
lam spinalem, et nervos.

Cereb.

Cerebrum, quoad massam, nullam ha-
bet precellentiam sine carens partibus.

Si vero Structura, et forma agat species,
tunc tum est res artificiosissima in Uni-
versa Natura. Suprema Pars, et Dignitas
Organismi residet in Cerebro.

20.) Quid sunt Nervi?

Sunt ille partes corporis, a quibus senti-
bilitas, et omnis Sensatio dependet, sunt,
que fasciculi filamentorum subtilissimo-
rum Medullarum, et alborum, qui e Cerebro,
et Medulla spinali originem suam acci-
piunt. Substantia Nervorum, est similis
Substantie cerebri, que transit in fila-
menta parallela currentia. Filamenta
ista Microscopio spectata, apparent,
ut series globulorum Vaginis Membra,
nervis incluse. Figuram habent Cylin-
dricam, et sunt solidi. Dividuntur in ra-
mos subtilissimos, et diffundunt se in totum
Corpus. E Cerebro oriuntur 12, e Medulla
spinali 30 Nervorum paria.

Destituuntur Nervi ossa, Cartilagine,
ligamenta, Epidermis, Capilli, et ungues
Unde he partes destituuntur Sensibilitate.

sens. falso

Sci

Singulare est, quod Nervi interdum in-
ter se invicem complentur, et format^{ur} Rodos,
sen plexus Nervorum, qui Ganglia Nervorum
noster appellatur. Ganglia quoniam materiam,
et structuram differunt a cerebro, Medulla spi-
nali, et Nervis. videnturque precipue in ser-
vire vite organice promovenda, et conservanda.

- II) Dividuntur Nervi in duas classes, sc.
1^a Classis continet Nervos sensationum, per
quos fit sensatio—
2^a Continet Nervos Motores, qui interviunt
membris nostris movendis—

III) Quae adhuc duo organa notanda?
Notanda sunt organa loquendi et organa
generandi. Organa loquendi principalia
sunt duo —. Sc. Larynx h. e. Machina
Cava et Cartilaginibus composita, et Trachea
sen Asteria aspera, h. e. Capillus constans ex
annulis ligamentosis, et Cartilagineis, qui ope
filamentorum Circularium, et perpendicularium,
um Contrahi, atque dilatari potest—

Per organa loquendi formatur tonus, vox,
et, Conatus— et Cogitationes, atque idea
nostrae propagantur in mundum externum, Com-
municantque cum individuis nostrae speciei.
Sine hac communicatione sensus, cogitationis,
et ideae nostrae minus habere proderunt

II) Quid sunt vires organicae?

Sunt illae
vires

Sunt illae vires, quae ad distentionem, Conserva-
tionem, Nutritionem, incrementum corporis,
propagationem generis sunt necessariae. E
viribus mechanicis, et Chemicis omnia
corporis phoenomena explari, et intelligi
nequeunt. Proinde necessario adsumi debent.
Vires organicae

Vires organicae nec nimis multae, nec ni-
mis paucae debent statui. Si nimis multae
statu antae: tum vires sine necessitate multi-
plicabuntur. Si nimis paucae: tum multa
phoenomena et Principia heterogeneis expli-
cabuntur—

Vires organicae sunt tres: 1, Plasus for-
matus, sen Plasticus. 2, Irascibilis, sen
Irascibilis. 3, Sensibilis—

II) Quid est Plasmus formativus?

Est Vis peculiaris in corporibus organiceis,
vires perpetuus perpetuus activa, et effica,
per quam corpora organica determinantur su-
am formam iuxta suas species, generati-
onis negotio indunt, postea vel nutritio-
nis functione perpetuo conservant, et si
mutata fuert, restituunt, et reproducunt

Finis Plasus formativus est Duplex sc.
Conservatio Individui, et Speciei

III) Quid ergo sunt effectus Plasus formativus
vires?

Conservatio

crassio per labores continuos — per morbos —
per senectutem, per quam vis omnis demum
exhaustur e corpore. Minuitur per magnos
frigoris, et caloris gradus — et per affectus, assy
perurbationes animi vehementiores et. —

28) Vita, et sanitas unde oriuntur?

Vita est Resultatum:

- 1) Inexcitabilitatis, quae cuilibet Enti organico pro
pria est. — Consequenter etiam corpori humano.
- 2) Stimuli cujuspiam quacunque ratione orti,
quo Inexcitabilitas in veram incitationem, seu
activitatem constituitur. Ex. incitabilitas nervi,
vel in Musculis cordis, et Sanguis calidus ironi
cus est Stimulus, quo incitabilitas cordis in acti
vitatem constituitur.

Proinde Vita potest specari, ut factum quid
piam, quod e duobus factoribus emergit, sc. et
Inexcitabilitate, et Stimulo.

Si vis organica seu vis vitalis actiosa
sit in corpore? tam Corpus est vivum? Si ver
vis organica per Mechanicas, et chemicas vi
res opprimatur: tam corpus opporet, ut mortuum.

Sanitas est Status Equilibrii — Si justa
ad sit proportio inter Inexcitabilitatem, et Sti
mulum — Adeoque incitatio sufficiens, et ne
cessaria.

Morbus vero est Status sublatus Equi
libri, si justa illa proportio tollatur.

Adeoque

17
adeoque necessaria incitatio Deest

Deest vero: A) Si incitatio justo debi
lior sit. Unde emergit Asthenea seu De
bilitas. B) Si incitatio sit justo major.

Unde emergit Hypertrophia seu nimia
fortitudo. Utique Status sunt irregulares,
et a statu perfecta Sanitatis aberrant.

29) Vis vitalis cum quibus materiis habet
affinitatem? Cum quibus est in Antagonismo?

Affinitatem habet:

1) Cum Materia lucis. Hinc plantae, et
homines in Cavernis subterraneis marcescunt.

2) Cum Calore. Hinc plantae hyberno tem
pore emoriuntur, et tempore verno revivi
sunt.

3) Cum Aëre vitali; seu puri, in quo plan
tae, animalia, et homines letius et diutius
vivunt.

In Antagonismo est: (ellentes)

1) Cum nimio frigoris, et Caloris gradu.

2) Cum Venenis. 3) Cum aëre mephitico.

4) Cum Concussionibus electricis vehementi
oribus 5) Cum perturbationibus ani
mi

mi vehementioribus, et subitaneis.

20. Precipuae leges vis vitalis quae sunt?

Leges ejus principales sunt.

1. Quae major est intensio vis vitalis: eo mi-
nor est quo protendit. - h.e. quo fortius agit,
eo citius consummitur.

2. Quae minor est intensio: eo major est
protensio. - h.e. eo diutius durat.

3. Si vis vitalis sit debilis, et incerta,
tunc magna: tum cito consummitur.

4. Quae fortius agit in aliqua corporis
parte: reliquae partes eo plus patiuntur.

21. Effectus irritabilitatis speciales, qui sunt?

Sunt sequentes:

1. Omnes motus Arbitrarii, seu Spontanei.
Agit anima in Nervos, Nervi in Musculos.

2. Motus uniformes, et involuntarii. - sc.
Circulatio sanguinis - et respiratio

3. Motus peristaltici, et antiperistaltici,
cut stomachi, et intestinorum.

4. Contractio, et expansio Arteriarum, per
quas sanguis propellitur in peripheriam
corporis.

22. Quid

22. Quid est Sensibilitas?

Est illa vis Nervorum, quae sensus in nobis, ad
mutationes in organis faciens, sensationes,
atque representationes excitantur. Ad sensa-
tiones requiritur:

1. Receptivitas Nervorum - quae si existit,
est felicitas, nulla sensatio est possibili.

2. Stimulus, qui nervos irritat.

Stimuli possunt esse:

a. Externi - vel in corpore, vel extra corpus.
e.g. Lux - Sonus - Aer tremens, &c.
Diversi generis.

b. Interni - h.e. representationes animae,
quae in Nervos agere, eosque irritare valent.

In quolibet sensuum organo peculia-
res, et propriae agunt materiae. In organa
visus agit materia lucis - in organa audi-
tus Aer tremens, - &c. Constitutio ista
Nervorum dicitur specificam Nervorum
irritabilitatem.

23. Functio cerebri in quo consistit?

Structura, et Architectonica cerebri est artifi-
ciosissima in natura universa. Functionem et
destinationem omnium ejus partium non vo-

vimus

vimus, et multa hoc respectu nobis sunt, et
monebunt problematica, et incerta.

Extra experientiam haec nobis sunt cognita:
1.) Cerebrum est organum Conscientiae. Si enim
Cerebrum impressum fuerit: tum Conscientia
omnis protinus evanescit. Sublata vero com-
pressione: Conscientia redit.

2.) Cerebrum est fons omnis motus. Nam
a.) Si Cerebrum irritetur: tum omnes mus-
culi, qui ex illa regione nervos obtinent, in
motus convulsivos Concitantur.

b.) Si Cerebrum compressum fuerit: tum
membra nostra debilitantur: quae debilitas
cessat, sublata Cerebri compressione.

3.) Est fons omnis sensationis. Nam si pars
quopiam corporis per nervis constringatur,
et communicatio cum Cerebro tollatur: nulla
amplius Sensatio fit in illa corporis parte.

4.) Est etiam organum activitatis animae.
Nam si Cerebrum laesum fuerit, vel vitio
quopiam laboret: functiones animae turbantur,
et debilitantur.

Hic addi potest: quod proculdubio Cere-
brum sit officina illa, in qua Principium
aliquod aethereum, sc. fluidum Nervaeum seces-
situr, quod totum Systema Nervaeum penetrat,

ergo energ.

5. 19
eique energiam addit. Hoc probare videntur
cavitates Cerebri, in quibus continuo vapor
aliquis subtilissimus evaporat.

34.) Genetiv Nervorum in quo consistit?

A functione Nervorum Dependet:

- 1.) Nervositas corporis, et omnis Sensatio.
- 2.) Nervi sunt representationum conditiones.
omnis animae activitas Dependet a Nervis.
- 3.) Irritabilitas etiam Musculorum Dependet ab
iis. Nam si Nervi ad Musculum quempiam
am pertinentes vel bifariam secantur, vel
destruantur: tum in Musculo nullus motus
fieri poterit. Cuius rei veritatem aperte e-
vivunt membra paralyti tacta.

35.) An Mutatio in Nervis facta ad Cerebrum
propagetur? et quomodo?

Mutationem in Nervis factam ad Cerebrum
propagari, quodvis probari nequit. Experi-
entia id solum probat, quod, si communicatio
inter Cerebrum, et partem quampiam corpo-
ris tollatur, nulla Sensatio in illa parte sit
possibilis.

Ad secundam Inquisitionem plures respon-
siones sunt possibiles.

- 1.) Sunt qui Nervos concipiunt, ut Chordas
sensas

20
tensas, et motum in Nervis facillime propaga-
ri contendunt ope tremoris, vel oscillationis,
quæ ab una Nervorum extremitate, ad aliam pro-
pagatur. Hypothesis hæc sapponit, Nervos
esse sensus, Cui experientia Contradicit. Si enim
Nervi bifariam secantur: tum sese non contrahunt.

2.) Haller, aliique Physiologi præsumunt, Nervos
esse totidem tubos Capillares in quibus fluit
aliquid subtilissimum - spiritus vitalis,
Principium vitale, vel fluidum Nervæum. Dixerunt
moveretur, et quæ vehiculum sensationum.
Huic sententiæ experientia Contradicit. Nam
Nervi, sive nudis oculis, sive microscopio spec-
tati, sunt solidi, nullique in illis tubuli Capillares
dantur.

3.) Alii denique in Nervis concipiunt Materiam
aliquam subtilissimam, ætheream, vel ele-
ctricæ naturæ, quæ Materia per Nervos non
ita propagatur, ut sanguis in Arteriis, sed
eo modo, quæ Materia electrica per Conductorem.
Sententiæ huic magnam Conciliant
probabilitatem experimenta circa membra
paralyti sacra, ope Machine electricæ, et
Galvanismi instituta.

26.) An existentia fluidi Nervi sit probabilis?

Existentiam fluidi Nervi probare videntur:

1.) Magna sanguinis quantitas, quæ in cerebrum
ascendit.

L. Vag.

2.) Vapor subtilissimus, qui in Cavitatibus Cerebri
continuo secretur, et iterum resorbetur.

3.) Per labores diuturnos membra Corporis
elanguescunt, per alimenta vero nutriuntur
reficiuntur.

4.) Per excessus in physica voluptate omnis
virescentia Corporis energia exhauritur et de-
struitur.

Est itaque probabilis - et fluidum Nervæum
potest habere eam Destinationem,
ut energiam addat toti Systemati Nervos.

Esse vero vehiculum sensationum, valde
Dubium est.

Anthropolo
E.

Anthropologia

Psychologica seu philosophica.

Liber I^{us}

Disquisitiones generales De Anima.

Sectio I^a

De Conscientia.

1. Quid est Conscientia?

Conscientia s. sensus theoreticus: est phos.
nomenon sensus interni simplex, quod nul.
lam analysin, atque Definitionem admittit.

Ergo Elementa tantum quae possunt indicari.

Conscientia est Centrum vite spiritualis,
et fons Communis omnium animae modificatio.
num. Omnes enim animae modificationes, fun.
ctiones, operationes, et facultates possunt
spectari, ut emanationes Conscientiae. Hinc
cessante Conscientia, cessant, et evanescunt
omnes nostrae representationes, cogitationes,
et volitiones.

Anthropologia Data sua habuit e Consci.
entia, in quantum illa, in sensu interno, nobis
se manifestat. Est igitur Proprius factor an
Conscientiae.

L. A.

2.) An origo, et evolutio Conscientie explicari possit?

Origo, et evolutio Conscientie nota est obje-
ctum experientie possibile; Infans enim, eo
tempore, quo prima lux in anima ejus diffun-
ditur se incipit, non est reflexionis capax. Hæc
ergo explicari potest. Evolutio Conscientie fit
successive, et insensibiliter. Ut Sol in mundo
Physico mane eloritur, et successive altius
atque altius ascendit; sic Conscientia in in-
fante pedetentim elicitatur, et evoluitur,
donec demum ad plenam sui cognitionem tran-
seat.

3.) Respectu Conscientie quæ statum distinguere possunt?

Duo: sc. ante nativitatem, et post nativitatem.

1.) Ante nativitatem, Embryo in utero ma-
tris sue, nullam habet sui notitiam, sensu
scientiam, et vitam agit mere vegetativam.
Anima ejus est in nocte profunda, et statum
somnia præfert. In Embryone solum sensus vita-
lis, isque valde obscurus, est elicitatus.

2.) Post Nativitatem in prima infantis
Periodo, Conscientia est valde obscura, ut in
mundo Physico, ante ascensum solis horizon-
tem. Conscientia primum est sensus, qui
interjevo tempore, transmutatur in cognitionem

4.) Evol

4.) Evolutio Conscientie quando incipit?

Incipit cum evolutione, et activitate sensu-
um. Infans quamprimum natus, protinus
aperiuntur ejus sensus, et excipit innume-
ras objectorum æternorum impressiones. Sed
impressiones hæc sunt dispersæ, nondum compa-
ratæ, ordinatæ, et coordinatæ. Consequenter
nulla adhuc in infante datæ sui cognitio -
incipit tamen existentiam suam sentire.

In prima igitur hæc Periodo elicitatur in infan-
te Sensus sui met ipsius - qui, relatus ad
nos, dicitur Sensus Nostri. Das Selbst-
gefühl. önnön erzet. mag ant l'elone l'elone

Hum hoc sensus est conjunctus sensu rerum
æternarum obscurus.

5.) Quid est Conscientia Nostri?

Est cognitio immediata existentie nostre,
statusque Nostri. Conscientia Nostri. Das
Selbstbewusstsein. önnön tündas mag ant
tündas. tunc demum in nobis adest, quando
Nostri Ego distinguere valemus non ab
objectis æternis, verum etiam a corpore nostro.
Conscientia Nostri dicitur etiam Conscientia
Nostre personalitatis

Parso

Personalitas nostra designatur per vocabu-
lum Ego. Huius vocabuli pronunciatio-

a.) Evollit hominem supra omnia entia
physica, dignitatemque illi conciliat in compara-
bilem annunciat enim personalitatem homini,
quā, in Natura universa, solus Homo potest.

b.) Est cognitio hominis clarissima, quae,
in cursu vitae, ex omnibus ejus opinionibus, et
actionibus manifeste elucet, et promumpit.

c.) Hoc nostri, vel sui conscientia quando evol-
vitur in infante?

Evolvitur tunc, quando in infante non incho-
sensus, sed etiam aliae Mentis facultates acti-
vo esse incipiunt. sc. Imaginatio, Memoria,
Reminiscencia, et ex parte sensum, etiam In-
tellectus. Cum activitate harum facultatum
incipit conscientia clarescere, ut horizon cum
elevatione solis. Ad hanc Conscientiae evolutio-
nem Confert etiam Discretio appetitus ad certa
objecta, nitusque infantis objecta ista obtinendi.

Initium huius evolutionis incidere videtur
in illud tempus, quo infans non jam testis, sed
in prima persona verba facere incipit: Ego
sum, Ego existo, Ego, hoc, aut illud facio etc.

Hoc tempore nova lux in animo infantis accen-
ditur. Antea existentiam suam sentiebat,
nunc eandem cogitat. h. e. scit se existere.

Singulare

6, 23
Singulare enim est, sicut observat Kant in sua
Anthropologia pag 41 quod infans, quam-
vis satis promptè jam verba facere sciat,
per certum adhuc tempus, nondum in pri-
ma, sed in tertia persona verba faciat, no-
men suum exprimendo.

7.) Cum conscientia nostri, vel sui, quid si-
mul in infante evoluitur?

Evolvitur conscientia Mundi eterni. No-
strum Ego, et Mundus eternus sunt duo
Poli Contrarii. Duplex in nobis ad est reflexio-
se vel reflectimus ad nostrum Ego, vel ad
objecta externa, Mundumque Materialem.

Hae eadem reflexio locum habet in infante.
In prima infantis Periodo, in anima infan-
tis, impressiones objectorum externorum erant
confusae. In Chaotica hac confusione incipit
infans impressiones objectorum comparare, or-
dinare, et in specificas duas Differentias di-
stringere. Hae ratione distinguit sensus suus.
Distinguit etiam objecta impressionum et ob-
tinet diversas representationes, sensationes,
et intuitus. Sed etentim igitur evoluitur
in infante cognitio rerum eternarum, et eter-
nitatis Mundi eterni, seu Materialis.

David

Primum in Periodo infantie, evolvitur in infante
1. Sensus sui. 2. Conscientia sui. et mundi,
et externi.

8. Sum evolutione conscientie quomodo procedit
Evolutio Hominis superior?

Sum evolutione conscientie in eam Evolutio
Homini, Cujus typus est Evolutio plani,
10. Duo puncta hinc propterea Constitui:

1. Initium Evolutionis. 2. Terminus, seu
punctum supremum Evolutionis. Inter hæc
duo puncta diversi dantur gradus, per quos
Evolutio hominis successive transit.

Excitatur in puerum Intelligentia et
cum ea superior Series facultatum animæ
activa esse incipit. Se Reflexio, Comparatio,
Abstractio, Intellectus, Judicium, Ratio, Phan-
tasia, et Sensus, — Reflexio Homo:

1. Ad Mundum eternum, Activitas enim
Animæ facilius, et citius dirigitur ad eter-
num, quam ad internum. Hinc vastissimus Di-
quisitioni Humane se offert Campus, ut
Cognitiones suas ampliare valeat.

2. Ad Mundum internum — hinc ad Ani-
mam suam, Cujus operationes, vires, et fa-
cultates

Contem-
platur

24
cultures, horumque facultatum leges cognoscere
studet. Hæc via nititur Cognitionem sui, resque
eternarum comparare — quæ tamen cognitio
nunquam est absoluta, sed tantum relativa.
Problemata Disquisitionis humane sunt: Quid
sit verum? pulchrum? utile? et bonum?

9. Evolutio supremam gradum quando in Homi-
ne attingit?

Tunc quando in Homine conscientia libera,
et — Ratio — Legis moralis, et perfectibili-
tatis nostre infinite evolvitur — et cognitio
nostri dirigitur ad cognitionem juris, offi-
ciorum, et Destinationis nostre supremæ.

Hæc tempore Homo sentit, agnoscitque digni-
tatem Ratio, ejusque Legislationem
supremam, et voluntatem suam imperio Ra-
tionis in conditionem submittit. Sic cognitio
nostri elevatur ad Legislationem propriam,
scilicet, seu Autonomiam. Cum evolutione ve-
ro moralitatis evolvitur fides religiosa.

10. Conscientia nostri quoniam momenta superiora?

Conscientia nostri superari:

1. Sensum essentiae nostre. Essentia no-
stra est immediate certa, consequenter et, nul-
lā indiget Demonstratione. Primum celebri

Cartesii
C.

Cartesii Demonstratio - sc. fogito - Ego sum -
est. 2.7 Supervacanea b. Dua Argumentatio,
est falsa. Nam Conclusio implicare continetur
in propositione minor, et Eminentia ista si,
quid est: Ego sum, seu Existo Cogitans. Fogi,
rationem enim propriam debemus denuo radia
existentia Subjecti nostri.

2.7 Sensum Individualitatis nostrae - h.e. sub-
jectum nostrum - Nostri Ego, non est mera
representatio, non est Aggregatum Representa-
tionum, quod sola Phantasia connecteret
ut Hume statuit, sed Subjectum a suis
representationibus diversum, quod spectare
debemus, ut Entia perfecte subsistent.

3.7 Numericam Unitatem Subjecti Co-
gitantis. Omnes enim internas modificationes
nos referimus ad Nostri Ego - et reprae-
sentas: Ego, committitur omnes operationes a-
nimae nostrae. Proinde Subjectum Cogitans,
Cognoscens, Sentiens, et Volens, non est Diver-
sum, et multiplex, sed perfecte unum.

4.7 Identitatem personalem, seu Identi-
tatem Conscientiae Intra omnes namque muta-
tiones Subjecti, Statusque nostri, Conscia sumus,
Nos esse eundem, qui fuimus olim. Ab hac
perseverantia, et identitate personali Depen-
det: Reminiscencia antea actus - poeniten-
tia malefactorum - et acquiescentia, atque

approbatio

approbatio actionum nostrarum - Densitatis per-
sonalis imago est fluvius.

11.7 Conscientia Mundi exterioris, et Nostri nonne
se invicem debilitant?

Debilitant, et mutuo sibi officiant.

1. Si Conscientia Mundi exterioris fuerit for-
tis - h.e. si attentio animae ad objecta quorundam
defixa fuerit: tum Conscientia nostrae personae
livida, et sensus existentie nostrae obscuratur.
Ergo Jycho de Brache Sydenibus contemplans,
Nos, et Archimedes figuris Mathematicis,
est immersus nihil de conscientia sua sciebat.

2. Si Conscientia nostrae personalitatis fue-
rit fortis: tum ea debilitat Conscientiam
Mundi exterioris. Hinc si animus meditationibus
profundis immersus - si cum sensibus suis
occupatus - si turbine affectuum abreptus
fuerit, nihil scit de rebus extra se existentibus.
Ergo in Immersione profunda - in Melan-
cholia, ira, et furore.

12.7 Conditio Conscientiae quae est?

Conditio necessaria Conscientiae est activitas
Organismi. In mundo hoc phaenomenali a-
ctivitas animae semper est alligata activitati
Organismi. Hinc, si functio Organismi turbata,
impedita, debilitata, vel fort. destructa fuerit

fuerit: tum turbatur, debilitatur, et opprimitur
etiam conscientia.

Hinc tamen remanentem foret concludere:
Destructo per mortem corporis organismo, etiam
conscientiam penitus extinguere. Anthropologi,
quod obiectum est vita organica praesens, non
vera futura. Perseverantia conscientie post
mortem corporis non est obiectum anthropologi,
quod, sed praesens rationis, et fidei.

13. An ergo conscientia semper sit eadem?

Conscientia in statu vigiliis, et sanitatis ordi-
nariis plus minus est eadem. Habes tamen
illa haec Ecclipses, ut sol. Dantur enim
statūs, in quibus conscientia vel penitus op-
primitur, vel saltem debilitatur, et obscuratur.

1. Penitus opprimitur conscientia:

a. In statu somni profundi.

b. In Lethargia - Schlassucht. Alombrag.

c. In Delirio animi - ubi cessant functio-
nes sensuum, et activitas conscientie. Deli-
rium species est Asphyxia, seu mors ap-
parens, in qua soli motus spontanei cessant,
sed conscientia manet integra.

d. In Catalepsi - Starrsicht - in qua mo-
tus spontanei protinus cessant - cessat etiam
conscientia, et sola mobilitas quaedam passi-
va membrorum manet.

et in

e. In summa ebrietate - et Delirio. festan-
tibus his statibus, reminiscencia nulla super est.

2. Debilitatur conscientia plus minus:

a. In Diversis morbis

b. In Immersione profunda.

c. In turbine affectuum.

d. In statu Soporis.

e. In statu Somni - et vigiliis multo, qui est
status quodam modo ebrietatis transitorius
s. Die Schlaftrunkenheit.

14. An conscientia ad statum infantis penetret?

Non penetret. Non enim reminiscimus etc.,
ut usque in infantiis, et Periodus illa est spiritus
tenebris involuta. In statu infantis omnis
nostra cognitio erat mere sensitiva, seu intu-
itiva, et perceptiones nostrae nondum erant
collectae, et conjunctae in experientiam. Hinc
illi, qui e statu feritatis transeunt ad vitam
socialem, et humanam, ubi ad maturitatem
rationis pervenire, statum sui praesentis non
reminiscuntur.

Proinde Regula est generalis: Quo magis
recedimus a natiuitate in tempore: conscientia
eo majori involuitur obscuritate.

15. Quid sensus personalitatis nostrae quid coheret?

Coheret sensus dissensio corporis nostri. Corpus
enim cum subiecto nostro indiviso vellemus co-
herere. Subiectum nostrum, seu Hostium Ego, et
Logus.

Corpus sunt Duae unitates, quarum con-
junctio efficit Personalitatem nostram.

Sed sensu vero edittentis corporis cohae-
ret sensu vite generali, qui vel est gratus,
vel est ingratus. Gratus, si functiones organi-
ce regulantes procedant. Ingratus, si functio-
nes organice turbatae fuerint, et Difficiliter
procedant.

16. Status subjecti nostri, seu vite spiritualis
quomodo est?

duplex: scilicet gratus, et ingratus. Ingratus est
status animi nostri:

a, si representationes quaequam ingratis
praesentibus fuerint. Ego ingratum verbales vel
reales.

b, si conscientia nostra imperfectioni vivi,
ita fuerit.

c, si activitati animi nostri impedimenta
posita fuerint. Ego si cognitio quaequam ob-
scure, et per seculitatem laborat, et eam
capere nequeamus. In casu opposito. Sta-
tus animi nostri est gratus.

Secq

27 7. Sectio II^{da}

Scelus vite organico, et spiritualis-
seu scelus Animae, et Corporis.

17. Quid est Anima?

Est fundamentum reale vite spiritualis-
seu est Principium phaenomenorum inter-
iorum, quae a proprietatibus, atque legibus
materiae haecenus cognitae intelligi nequeunt.

Fundamentum istud necessario supponi
debet. Nam mutationes sine objecto mu-
tato concipi nequeunt. Ego mutationes
interius necessario supponunt fundamentum
quoddam reale.

18. Fundamentum istud in se ipsum an cognosci
possit?

Non potest.

1. Per rationem. Ratio quidem necessario
supponit subiectum phaenomenorum in-
teriorum sine cognitum. Sed, quale sit illud,
Cujusque Naturae, Determinare non valet.

2. Non per sensus et se nos. Anima enim
non est objectum sensuum exteriorum.

3. Non per internum sensum. Per internum
sensum enim percipimus modificationes
suntales

mutatae Animae. Sed fundamentum, seu sub-
jectum harum modificationum objectum sen-
sus interni esse requiritur.

19, Animae et Corporis an a se invicem differant.

Quo dantur, in hac materia systemata, sibi
opposita. sc. Materialismus, et Spiritualismus.

1, Materialismus unum in homine sta-
tuit Spiritum, sc. Materiale, seu Corporeum. Con-
sequenter vel sperat Animam, tanquam Substa-
ntiam materialem, seu Atomam indivisibilem,
in cogitandi praeditum; vel censet operatio-
nes Animae explicari posse et artificiali
corporis humani organizatione.

2, Spiritualismus statuit, mutationes
interhas esse effectus Substantiae cognitivae
immaterialis, per se subsistentis et a corpo-
re diversae.

Practiam, et pondus horum systematum
examinat Metaphysica. Nos experientiam
secuti, statuiimus Dualismum. Fundamen-
tum quidem reale, et internum Corporis, et
Animae patemus esse in cognitum. Phae-
nomena in Corpore, et Animae, ut diversa, et
propterea heterogenea agnoscimus.

20, Phaenomena, et mutationes Corporis et Ani-
mae quomodo a se invicem differant?

1, Phaenomena Corporis sunt objecta sen-
sum exteriorum, et sunt in spatio. Phae-
nomena

mentis vero, et mutationes Animae sunt objecta
sensus interni, et percipiuntur in tempore.

2, Corpus offert se nobis, ut ens e variis par-
tibus compositum. Subiectum vero Consci-
entiae, seu Anima, ut Subiectum unum,
simplex, et indivisibile. Primum est Subje-
ctum cogitans. Sentiens et valens.

3, Corpori inheret non nisi vis motrix. A-
nimae vero competunt cogitationes, Sensationes,
et volitiones. quae proprietates se Diversae, et
oppositae.

4, In Corpore adest Determinabilitas, et pas-
sivitas. Animae vero inest proprium sponta-
neitatis - h.e. liberum arbitrium, et Determinatio.

5, Corpus subest mutationibus partium.
Conscientia vero identitatis, quae Animae
est propria, repugnat mutationi.

21, Mutationes Corporis et Animae se in Relu?

Sunt in Relu causali reciproco, seu Commercio.
Nam mutationes Corporis sunt Causae mutatio-
num animae. Mutationes vero animae sunt Cau-
sae mutationum Corporis.

22, Momentum primum quomodo probatur?

Probatum per experientiam. Nam:

1, Vita spiritualis dependet propterea ab
organismo Corporis. Si organismus destrua-
tur: sum, in sphaera experientiae, cessat
vita spiri

etiam vita spiritus.

2, Si organa corporis fiant perfectiora, etiam activitas animi erit perfectior. Si de-
creseant et debilitentur, tum decrebit etiam
activitas animi.

3, Si functiones organice fuerint regulares,
et normales: sum sanis nostris inest vigor, et
energia. In casu opposito animum occupat
languor, et debilitas.

4, Si in functionibus organicis adsint
perturbationes, et impedimenta quoddammodo
etiam in animo eloritur perturbatio et confusio.

23, Momentum secundum quomodo probatur?

Probat per experientiam. Nam:

1, Sensus, et affectus agunt ad vitam organi-
cam, majorem, aut minorem, ejusque functio-
nes vel promovere, vel impedire, et inter-
dum prorsus extinguunt.

a, Sensus, et affectus mitiores promovere
functiones organicas, et roborant sanitatem,
etque vitam. e.g. hilaritas, spes, gaudium
contra vero morositas, tristitia permanent,
et moeror diuturnus consumunt vitam inso-
lites.

b, affectus et perturbationes animi ope-
mentiores violentius agunt ad organismum,
ut apoplexia, eamque momento temporis
extinguere valent. e.g. ira, fervor, terror, et quae
diuturnae, repentinae.

2, Rep

2, Representaciones quandoque magnas in cor-
pore producant mutaciones. Affectus obje-
ctum obsecroam producit nauseam. Im-
maginatio producit aversionem. Sola medica-
menti memoria stimulat ad vomitum. se-
presentatio facti Cajissiam nefandi produ-
cit in corpore horrorem. et affectus perso-
ne ex ore convulsionem. Summa denique
vis perturbationis critica esse potest.

24, Qualem ergo Dualismum statuis?

Statuis Dualismum empiricum, non
hyperphysicum, seu transcendentalem.

Dualismus empiricus duplicis generis phae-
nomena in homine statuit. sc.

a, Talia, quae sensibus externis percipiuntur,
et sunt in spatio.

b, Talia, quae solum interno percipiuntur,
et sunt in tempore. Haec vero sunt inter se
in vicem in actu causali reciproci.

Dualismus hyperphysicus transcendit li-
mites cognitionis humanae, quum duo Divina
se corpus, et Animum statuit, quoad Na-
turam suam prorsus diversa. Disquisitio
hac metaphysica non est objectum theologiae
prologicae.

25, Quid est Organum animi?

Organum Animi fieri potest latiori
vel strictiori

vel strictiori sensu:

1.) Sensu latiori organum anime est totum corpus. Omnes enī corporis partes constituant systema quoddam perfectum, quod in continuatione actionis, et reactionis suae constituitur. Consequenter totum corpus, et universa vita organica relationem habet ad vitam spirituales.

2.) Sensu strictiori organum anime est cerebrum, et systema Nervorum. Omnis enī conscientia omnis cogitatio, et sensatio omnis motus, et denique functiones spirituales dependent a cerebro. Proinde est cerebrum organum, seu instrumentum omnium functionum spiritualium. Asserti huius veritas comprobari potest per experientiam. Si cerebrum compressum fuerit: tum evanescit omnis conscientia. Si laesum fuerit: tum mutatur activitas animae. Et postea dicitur, nam attentionis sensum defatigationem sentimus maxime in Capite.

20.) An anime peculiaris quodam sedes in corpore assignari possit?

Non potest. Nam si anima sedem quamquam haberet in corpore: tum esset in spatio. Consequenter esset ens compositum, seu materiale, sive in puncto quopiam resideret sive per totum corpus diffusa esset. Proinde anime locum physicum assignare, est contra

30
Contradictio aperta.

Unde Physiologi, et Psychologi multi per sedem anime intelligunt commune sensorium. hoc locum cerebri, in quo, velat Centro communi, oēs Nervi, a quibus sensatio, et motus dependent, concurrunt. Centram vero istam dixerunt in diversis cerebri partibus constitutam.

27.) Quibus argumentis inducti querebant commune sensorium in cerebro?

Rationes eorum erant sequentes:

1.) Secundum experientiam, cerebrum est fons, atque organum conscientie.

2.) Si in parte quapiam corporis nervus fortiter constringatur, vel amputetur: tum, sublata communicatione cum cerebro, nulla amplius sensatio in illa quavis præpossibilis.

3.) Cerebrum est pars illa nobilis in corpore, cuius laesio debilitat, et turbat functiones spirituales.

28.) Quoniam rationes his Contrario opponi possunt?

Rationes sequentes:

1.) Secundum observationes recentissimas, origo, et initium Nervorum omnium non est in cerebro, sed in medulla spinali.

2.) Nervi efficiere possunt systema quoddam perfectum, absque omni Centro, et puncto

puncto communi, a quo activitas animae, et
influxus ad vitam organicam Dependet.

3. Argum. Physiologorum, et Psychologorum
poderosissimum huc erat. Sublata communi-
catione inter Cerebrum et partem corporis quam
piam, tollitur ois sensus. Ergo Commune sensu-
rium debet esse in Cerebro. In hoc argumento
plus est in conclusione, quam fuit in Premissa.

Non Cerebrum non modo est organum activi-
tatis animae, sed potest esse signum ad id desti-
natum, ut nervis necessariam ad sensationes
vitam, etque energiam impertiatur.

Proinde si influxus cerebri tollatur: necessario
evanescere debet sensibilitas, et sensatio pos-
sit isolare. Hinc sensibilitas est vita quaedam
animalis per totam Cerebrum, et systema Ner-
veum diffusa.

29. Quomodo ergo activitas animae in corpore con-
cipi debet?

concepi debet? *concepi debet?* non ut localis, sed ut Dynamica
praesentia, et activitas, in quantum anima in
oibz corporis partibz, quae sensibilitate gaudent,
activa est ut vis motrix agit in oibz corporis
moti partibz. Hinc impressio quilibet et sentit,
non in capite, sed in determinata corporis par-
te.

Ad activitatem vero animae manifestandam ne-
cessario requiritur liberam commercium totius
systematis Nervi cum Cerebro.

30. Ita

30. An Anima sit formatrix sui corporis?

Valde, qui eam forebant sententiam, quod
Anima sit formatrix sui corporis; sed sine
pro. Vis namque activitas ista, quam nos
novimus, Dependet ab organo, et activita-
tem Animae ab organo independentem nec
novimus, nec concepiimus. Talis vero esset
illa animae activitas, quae corpus suum sibi
formaret. Praeterea dantur Entia organi-
ca, quibus animam nullo jure tribuimus.
Illa tamen se evolvunt per visum formam,
livum, seu plasticum. Ergo jure eodem
tui potest, Corpus humanum evolvere, et forma-
ri, per primum illud formativum hoc per ali-
um formativum.

31. Organismus huius, et Brutorum in quo differ?

Discrimen illud non est quod in singulis
organis, sed in toto organismo. In natura eni-
humana oia organa ad fines superiores, et
nobiliores sunt destinata, quam in brutis.
In Natura Brutorum sensualitas est finis su-
premus. In Natura huius vero Organismus desti-
natus est ad evolutionem Moralitatis, et har-
monitatis.

Hinc etiam quidam Bruta, e.g. Orang-
Utang, aliaque simianum genera, quod
Anima.

Strueturam, formamque corporis. Etenim in
 simplici respectu similia sunt. Huius deest in in-
 illis sed ad Humanitatem elucrandi. Nam
 desunt organa loquendi. Deest facultas cog-
 tandi; iudicandi; ratio et perfectibilitas. Con-
 seq. evolutionis et perfectibilitatis non p-
 Copaciam.

22. Posita eadem organizatione in hominibus
unde magna varietas respectu facultatum, et
ingeniorum Dependet?

Dependet:

A. A Circumstantiis hominum externis, inter
 quas p- constituti, et ab objectis, quae contin-
 agunt in homines. Hae pertinent:

a. Diversitas Climatum, quae vel promo-
 vent, vel retardant evolutionem facultatum.

b. Exempla hominum in ead. societate viventium.

c. Prima educatio, et institutio.

d. Religio et forma regiminis.

2. A facultatibus hominum naturalibus, quae
 per naturam diversa in mensura sunt distributae.

Positis vero Circumstantiis favorabilibus, gen-
 tes, illos, quos nunc infimum culturae gradum
 occupant, ad culturam, et humanitatem
 possunt elucari.

23. Et aerea Corporis et Animae unitae quid sequitur?

Sequitur

Sequitur Expressio Animi per Corpus. Corp-
 us, et Anima continuo agunt, et reagent
 ad se invicem. Hinc activitas animae commu-
 nicatur quodam modo cum corpore, et informi
 corporis humani externis cognosci, et probari,
 poterit Determinari potest:

a. Affectus, inclinationes, et passionem hois,
 e.g. iracundia, invidia, veritas, vindicta cupiditas.

Si soepius excitare et renovare fuerint, certo
 quodam modo modificant oculos, vultum, coramq.
 lineamenta, et signa visibilia relinquunt in
 corpore. Unde vultus et oculus recte habetur
 pro speculo Animi.

b. Perfectiones, et imperfectiones animi in,
 intellectuales, et morales manifestant se, per se,
 quae visibilia, in oculis, et vultu. Proinde
 Homo externus representat internum.

24. Quid est Pathognomica?

affectus.

Est Theoria signorum visibilium, quae affectus,
 et passionem frequenter excitant in forma hois
 externa, imprimis in vultu et oculis relinquunt.

Theoria haec, in applicatione maximis subit
 difficultatibus. Nam ars dissimulandi inter hos
 artu involuit. quia motus animi naturales
 suppressunt, et signa affectuum suorum pla-

ne con-

ne contraria manifestant. Hinc magna Circum
specione opus est, ad veros animorum stat et
plurimam est, et determinandam. Difficile est in
motus animi sui per signa externa non modo

Imitatio horum signorum est astimimica
35, Quid est Physiognomica?

Est ars, et signis Corporis huius et sensus cognoscen-
di hanc inveniunt, hie: facultates etque inclina-
tiones, et bonas, pravasque Consuetudines asse-
runt proprietates. Ad signa externa referuntur: frontis
oculi, Nasus, os, Labia, vultus, vox, sonus, inces-
sationes, posituraeque Corporis. Et Sallustius
ut sequenti modo pingit Catilinam: Color ei ex
sanguis, fodi oculi, citus modo, modo tardus in-
cessus: prorsus in facie, utroque vultu inerat

Ars ista est antiquissima. Recentioribus sem-
poribus multam ad artem istam adolendam con-
suli Lavater V.P. Minister Luguri in Helve-
tia, cuius effant fragmenta Physiognomica.

Patroni Physiognomice provocant.

a) Ad artificium Corporis et ad Commercium
b) Ad experientiam, quatenus cum singulari-
bus Corporis partibus ordinare singulares
animi proprietates conjuncte sunt.

36, Quoniam rationes hae Theoriae opponi possunt
sequentes imprimis rationes:

1) Theoria haec non potest reduci ad propria
ursalia, et necessaria. Signa enim facultatum

et incli-

et inclinacionum Ursalia, et infallibilia non pos-
sunt Determinari. Ergo Theoria ista gaudet
ad summum magnam probabilitate

2) Forme Corporis interne non dependent a
sola anime activitate, sed etiam ab influxu
causarum externarum. Ergo non potest statui,
cum quolibet singularitate forme huius, aut
illius partis, singulares esse conjunctas ani-
me proprietates - quod etiam experientia ip-
sa soepius refellit. Forme ergo Corporis soe-
pe sunt eadem, et diverse animorum facult-
ates, atque inclinaciones, et inverse.

37, Quid est Craniologia? et quis eius auctor?

Craniologia: Dicit Schädellehre: est species
Physiognomica, quae statuit e variis protuberan-
tiis et Depressionibus Crani facultates, et
inclinaciones huius cognosci, et determinari posse.

Auctor huius Theoriae est Doctor Gall.
Et eius sententia, oes huius facultates, atque
inclinaciones sua in Cerebro habere organa,
quae in Crani formant protuberantias, atque
Depressiones.

Signa facultatum, et inclinacionum istarum,
na Determinavit Gall per inductionem Comparativam.

a) Crania Diversorum hominum.
b) Crania Diversorum animalium, quae
quasdam facultates, et inclinaciones insigniori

...

sequioriⁱⁿ gradu possidebant. Hae comparatione
instituta, Determinavit Denam in Cranis signa
famulatum, et inclinatum.

Theoria ista, si ad perfectionem reduci
posset suum haberet usum in educatione. Sed
eiusdem premitur difficultatibus, quibus Physio-
gnomica. His rationibus addi possunt:

a.) Sicut hanc Theoriam inclinauerunt quidam
propter hoc, si connatur esset instinctus homi-
nis, instantiū, fusti, et versutis. Hoc ipso
tollitur ois liberar, et impuratio actionum.

b.) Proprietates quasdam animorum nobi-
lissimas Derivat Gall e Causis mere physis
e.g. amorem paternam erga suos liberos, et a-
micitiam, quo facto ois moralitas - ois sensus
superior, omnisque conscientia evanescit, et
homo transmutatur in Machinam actuatam,
que ne cessitate naturali impellitur.

Leuz.

Sectio III^a

Organismus Animae

28.) Quid est Organismus Animae?

Est Architectonica, seu systematica Dispo-
sicio, ordinatio, et Coordinatio virium et fa-
cultatum Animae.

29.) Quid est Vis? quid est facultas Animae?

Vis est Causa produciens Modificationem Animae,
supponitque per visum, et Conatum animi
nos. Unde vis se concipit, ut productiva, et
activa. Facultas vero est possibilitas ali-
quid producendi - seu est vis in potentia. Si vis
quiescam animi usque, et exercitio ad mayo-
rem perfectionis gradum evectam, et evolutam
fuerit: tum dicitur Capacitas Major gra-
dat Capacitas dicitur Promittenda, et fa-
cultas. Si quis perfectiones quasdam ingeni-
ii majori gradu Comparare sibi sciat: tum
illa singulares animi Dotes, seu facultates
eminentioris gradus adscribuntur.

30.) Quid sit vires primitive et fideles? et quos
sunt vires dantur?

Vires primitive seu fundamentales sunt
illae, ex quibus reliquae vires deducuntur. Descri-
me

ne vis et ex unica vi primitiva, tanquam fons
se communis, et primario deducere, e impossibile.
+ In quibus videntur quatuor modificationes, specificae a se
diverse dependentes in anima se Cogni-
tiones, Sensus, et volitiones. Modificationes ha-
totidem supponant Vires primitivas, et ideales.
Proinde Vires anime nostrae primitivae, et ideales
sunt tres. scilicet 1. Facultas Cognoscendi. 2. Facul-
tas Sentiendi - seu sympathiae. 3. Facultas appe-
tendi. Per primas modificationes - via vitae spiri-
tualis phaenomena referri possunt ad tres has vires
fundamentales.

41. Quotuplex est Facultas Cognoscitiva?
Est duplex. scilicet Inferior, seu sensualis, et superior
seu intellectualis.

1. Inferior est ea, quae maximam partem, Boni-
tis et competit, et est status Cognoscendi passivus.
Per hanc statem, vel perceptiones obtinemus
de objectis externis, et eas renovamus, et repro-
ducimus. Respectu facultatis cognoscitivae infe-
rioris competit huius Receptivitas seu Passivitas
quodammodo quatenus anima in cognitionibus
sensualibus, maximam partem, passive se habet.

2. Superior est ea, quae hocem extollit supra
omnia Elementa physica, et est Facultas cognoscendi
scilicet per Intellectum. Respectu huius status com-
petit huius spontaneitas seu libera activitas.
Per hanc statem refertur Intellectus et Ratio,
quae supponunt reflexionem, comparationem,
abstractionem, et conjunctionem.

Des.

Des igitur se potentie status cognoscitivae:
scilicet Sensualitas, Intellectus et Ratio theoretica.
42. Quenam status pertineant ad statem Cognoscendi
in inferiori?

Pertinent facultates sequentes:

1. Sensualitas theoretica, seu Facultas per-
cipiendi, quae est duplex: a. Externa, per quam
perceptiones seu representationes immediatas ob-
tinemus de mundo externo quodque objectis.
b. Interna, per quam representationes obtine-
mus de mundo interno, hoc est de modificationi-
bus, et functionibus anime.

2. Imaginatio, per quam perceptiones, et
representationes per sensus acceptas renova-
mus, et reproducimus.

3. Memoria et Reminiscentia, per quam
representationes acceptas vel retinemus, vel
oblitas reproducimus, et recognoscimus.

4. Attentio, quae quidem non est vis anime nostri
peculiaris - e in basis, et potum oram opus,
rationem ad Attentio est Collectio animi,
in oibz suis directionibus ad unicum punctum.

43. Quam facultatem cognoscendi superiorem
quidnam facultates pertineant?

Pertinet:

1. Intellectus - hoc est illa facultas, quae
dadas representationes in unitatem conjungit
et prius

et producit Conceptus - judicia, et ratiocinia
seu Consequentia. Primaria ejus functio
est, quā producit conceptus. Secundaria
functio est, quā producit judicia, et Consequentia.

2, Ratio, quæ est status Idearum, et Priorum.
Ratio producit ideas, h.e. Conceptus, quibus
in experientia nullam objectum adæquatum
spoudet. Producit ppia. Nam in serie cogni-
tionum conditionum nullibi subsistit, sed elu-
etatur ad id, quod in cognitionibus est absolutum
et inconditionatum. Proinde sententia Ratio-
nis est sententia ad Infinitum.

Hinc emergunt due sphære:

1, Sphæra Suum, et Intellectus - quæ est sphæ-
ra experientie - et finitivus.

2, Sphæra Rationis, seu Idearum, quæ est sphæ-
ra infinita.

44, Quenam sit status Cognoscitivæ eminentiæ
gradus?

Sunt facultates sequentes, quæ singulares ad-
modum differt ab Imaginatione.

1, Phantasia, quæ est status Idearum, hoc Crite-
rio differt ab Imaginatione.

2 Ingenium, h.e. status, inter res sibi invicem
positas similitudines desegundum.

3, Acumen h.e. status discrimina rerum per-
spiciendi, Cujus major potentia est Sagacitas
h.e. status discrimina rerum maxime incon-
spiciendi.

4,

4, Profunditas judicii profundum est major
gradus acutissimi et ingenii.

5, Talentum, et Genialitas, quæ significat
vim productivam originariam.

6, Facultas providendi futura.

Hic big additur Facultas signandi,
quatenus homo operationes Intellectus per
signa Conceptuum usalia exprime, et de-
signare probit.

45, Quæ est secunda vis primitiva?

Est status sentiendi - seu facultas Suum,
quæ est status mediæ inter status cognoscendi,
di et apprehendi. Facultas isthæ est status o-
mniæ Suum, et manifestat nobis statum
nostrum subjectivum - status sunt:

1, Externi, seu Physici. 2, Interni seu Spri-
rituales, quæ refertur: a, sensus veritatis, b, sym-
pathia, c, quæ pertinent sensui æstheticæ.

d, Sensus moralis, et religiosi.

46, Quæ est tertia vis primitiva?

Est facultas apprehendi Cujus tres sunt potentie.

1, Instinctus, seu sensualitas practica.

Voluntas, seu Intellectualitas practica - et
Ratio practica.

1, Instinctus, agit citra arbitrium animi.
Ejus ergo activitas est caeca, et manifestat

Le Die

se sine reflectione ad regulas actionum. Tendentia instinctus est directa ad id, quod immediate gratum et iucundum est.

2.) Voluntas, quae agit producens intellectum, et cum reflectione finem namque sibi in agendo proponit, et media ad finem ducentia persequitur.

3.) Ratio practica, cupit finis, et sententia est directam in id, quod in actionibus, et moralitate est perfectum, atque absolutum. Ratio practica dicitur

a.) Deas practicas, quae sunt normae, et mores, sunt perfectionum moralium.

b.) Principia practica, quae sunt normae voluntatis, et actionum.

47.) An vires animae nostrae isolare agant?

Non agunt isolare, sed agunt in rem. Vires enim animi nostri constituent organismam perfectam consequentes in suis functionibus se mutuo iuvant - ut in corpore organico pars quilibet promovet functiones alterius partis.

48.) Resultatum harum facultatum quid est?

Diverse hominis facultates diversa habent obiecta

1.) Facultatis cognoscitivae obiectum est Verum et Verum

2.) Facultatis sentiendi - - - Pulchrum

3.) Facultatis appetendi:

a.) Quae instinctus in quod est - - Iucundum

b.) Quae voluntatis - - Utile

c.) Quae rationis practicae - - Bonum

Resultatum quoad vitam:

1.) Sensualitatis theoreticae et practicae Animalitas

2.) Intellectus et voluntatis - Rationalitas comparativa

tiva, seu Prudentia.

3.) Rationis theoreticae et practicae Rationalitas absoluta, seu Moralitas.

Finis 1°.

Liber II^{us}

Facultas cognoscitiva

Caput I^{um}

Facultas cognoscitiva sensualis.

Sectio I^{ma}

Sensualitas theoretica seu

Facultas percipiendi.

Articulus I^{mus}

Sensualitas externa.

49.) Quid est sensus externus?

Est receptivitas animi nostri, certis organis physicis alligata, ad impressiones obiectorum extrinsecum a nobis diversorum et signum

50.) Quot dantur sensus externi?

Dantur
Sex

Dantur numerus quinque sc. Tactus, Visus, Auditus, Gustus, et Olfactus. Tactus quidem est sensus fundamentalis, qui in sensationibus omnium sentitur, plus minus occurrat: non tamen constituitur in unicum sensum. Nam:

- A.) Constitutio singulorum organorum diversa
- B.) Impressiones in singulis organis per diversa
- C.) Sensationes etiam per diversa sensus obiecta sunt diversa.
- D.) Singula sensuum organa per diversa materia efficiuntur.

51. Perceptio obiectorum qualem momenta supponit?

- Supponit: 1.) Subjectam percipientem, seu repraesentantem, in eoque facultatem quamdam activam.
- 2.) Supponit in obiectis consentaneam, hic: varietatem partium, et qualitates obiectorum sensibus dantur.
- 3.) Supponit conjunctionem variorum in unitatem. Coniunctio ista fit per actum animi nostri. Hoc modo emergunt sensationes et repraesentantur obiectorum in medio sensuum.

52. Conditiones perceptionum necessariae quae sunt?

Conditiones perceptionum empiricae sunt:

1.) Organa debent esse integra, et libera adhiberi, communicatio inter organa affectus et cerebrum.

2.) Obiecta percipienda debent esse constituta in debita distantia eorumque impressiones debent esse sensibus accommodatae, et debent

Ducere

Ducere per debitum temporis spatium

3.) Materia intermedia, hic: inter obiectum, et organum existens debet esse sensibus accommodata. Denique:

4.) Animus cessante conscientiae attentione, et reflectionis gradum debet habere - adeoque occasione perceptionis non debet esse occupatus, et distractus.

53. Sensus externi in quot classes dividuntur?

Dividuntur in duas classes, quarum prima complectitur sensus obiectivos, secunda vero sensus subjectivos.

1.) Sensus obiectivi sunt illi, per quos cognitiones de obiectis externis, eorumque proprietatibus obtinemus, et quibus magis reflectimus ad obiecta externa, quam ad affectiones organorum, habundantque nostrum subjectivum. Huc referuntur: Tactus, Visus, et Auditus.

2.) Sensus subjectivi, in quibus ad affectiones organorum, quam ad obiecta attendimus, et hi sunt Gustus et Olfactus. Hi nos multum conferunt ad nosam cognitionis nostrae augendam. Finis horum magis est fructus, quam cognitio.

I Sensus obiectivi

A. Tactus

54, Organa Tactus quod sunt?

Sunt nervi non modo in ~~int~~ externa corporis superficie, verum et in internis corporis partibus dispersi. Organa Tactus perfectissima sunt.

1, Manus, et in specie extremitates Digitorum, in quibus maxima requiritur sensibilitas. In extremitatibus Digitorum, papille nervorum infra cutem, jacentes in hilis spirales, oculi conspici possunt. Structure manuum artificiosa, et cujusque digitorum suorum sensibilitati debet homo suam industriam, et perfectionem in artibus.

2, Labia, in quibus subtilissimi, et maxime sensibiles concurrunt nervi.

55, Finis principalis huius sensus quis est?

Finis principalis Tactus duplex est.

1, Tactus firmissimam nobis prebet convictionem de existentia objectorum aeternorum, et realitate Mundi materialis. Per Tactum enim immediate sentimus aliquid extra nos existere, quod activitati nostrae resistentiam opponit, eamque circumdescribitur.

Proinde Tactus est sensus securissimus, quod directioni, et correctioni reliquorum sensuum intersit. Sensationibus per reliquos sensus obstantibus tum remanentem realitatem adscribimus, quam de eas vel ad Tactum, vel ad visum referre possumus.

2, Opere Tactus diversissimas obtinemus cognitiones de proprietatibus, et in specie de

Figura

figuris objectorum aeternorum. Contingit Tactus per multum conferre ad maiorem cognitionis notitiam augendam - ejusque sensationes citius evanescunt ad cognitiones, quam sensationes reliquorum sensuum.

Tactus propius animalia et imperfectiora, vel per totum corpus disseminata, vel certis organis, et partibus adstricta. et successiva habent corpora sensoria - vermes filamenta sensoria. Puto tu per Organa Tactus videntur non figurat, sed existentiam tantum objectorum praesentire. Haec vero per sensibilitatem digitorum suorum et figurat objectorum determinare valent.

56, Inasnam cognitiones obtinemus per Tactum?

Per Tactum obtinemus cognitiones:

1, De figuris objectorum, et de limitibus, asperitate, dimensionibus spatii, de magnitudine, extensione, longitudine, latitudine, profunditate, et distantia objectorum. Proinde per Tactum et Caeci sunt apti ad Mathematicam discendam, quod imprimis Saundersohn suo affirmat exemplo.

2, De diversis gradibus, et discriminitibus resistendae, quam superficies objectorum Tactus opponunt. Per Tactum sentimus id, quod est solutum, vel fluidum; durum, vel molle; humidum vel siccum; asperum, vel levigatum; fragile, vel senax;

3, De statu subiecti nostri, quem Tactus

objecti

objectorum Diversorum producit. Objecta quaedam sicut
lucis eliciunt in nobis sensum caloris; alia sen-
sationem Caloris. Objecta quaedam urunt; alia pun-
gunt, secant, titillant etc.

57.) Tactus quando excitatur?

Excitatur maturissime. Jam in embryone lucen-
tissima huius sensus deprehenduntur vestigia. Ma-
ti embryonis motus in utero matris repeti possunt
a contactu matris corporis externi. Infant recens
natus, vagitu suo lugubri, indicat dolores, quos
producit corpus, quod est organum generale Ta-
ctus. Maturus et incipit capere objecta a se re-
motas. Tactus in homine agit radices, et
seu extinguitur. Moribundus, ubi nullus am-
plius elicitur radios lucis, et sonos, sentit adhuc
pressio nem manuum, contactumque corporis, quod
motibus suis indicat.

58.) Sensibilitas Tactus qualis est?

Est maxima, et tactus in hoc est sensus acutissi-
mus. Titillatio citius excitat hominem e somno pro-
fundo, vel deliquio, quam clamor. Et durante
hanc somni, affectiones organorum Tactus debi-
lissime Deserviunt adhuc hominem ad motus suscipiendi.
Non eadem est sensibilitas Tactus in homi-
bus corporis organis, et partibus. Sensibilitas pos-
tim dependet.

a) A multitudine, et subtilitate nervorum.
Ubi plurimi, et subtilissimi nervi, ibi etiam
dolores acutissimi.

b) Ab extremis nervorum, quae diversam ha-
bent structuram. Extremis sunt quae orundant Nervorum
sunt pyramidalis; aliorum coniformes; aliorum
denique

denique vel acuta, vel hebes.

c) A crassitie, vel subtilitate cutis, quae nervi se-
quuntur.

59.) Organa Tactus per quae Causae afficiuntur?

Afficiuntur: 1.) Per objecta externa, quae Diversi-
tas eliciunt sensus. 2.) Per stimulos inter-
nos. hic per humores in corpore contentos. Hinc
orientur ad aures pruritibus, famem, atque sitis.
3.) Per representationes. Representationes in di-
cibile producant in nervis titillationem; represen-
tationes objectorum horrendorum tremorem, et horro-
rem; representationes objectorum abscon-
torum in stoma-
cho contrulsionem.

60.) An Tactus perfici possit?

Perfici potest usu, et exercitio, si attentius de-
flecta fuerit ad impressiones subtilissimas, et di-
scrimina rerum. Hae ratione accutior, et subti-
lior Tactus augetur. Si oia nostra organa in-
segra fuerint: tum tactum non deservit. Si
vero alterutro sensu, e.g. Visu, destituti fueri-
mus: tum ipsa necessitas cogit nos, ut ad discrimi-
nanda rerum minima, tactum perceptibilia, at-
tendamus. et hac ratione defectum visus per
tactum suppleamus.

Possibilitatem perfectionis demonstrant
exempla varia: a) Exemplum Saundersohni,
celebris Mathematici. b) Exemplum Statu-
ariorum qui cecum sunt nati. c) Exemplum Merstin

qui: Veserinarum Hannoveranum: qui lumine oculorum privatus, sacrum librum legere, florum colores distinguere, et in domo, acque extra domum se, eversus incedere valebat. Sensibilitas tactus in eo tanta erat, ut ad parietem accedens, pressionem aeris sentiret. Mox surdus factus, sensit etiam illas impressiones, quas sermones loquentium in ejus manus faciebant. Unde demum ope tactus cum alijs verba faciebat.

61.) Sphæra tactus qualis est?

Tactus, relata ad sensus reliquos: excepto gustu, spheram activitatis habet minimam. Objecta enim externa in mediate debent officare organa tactus.

D. Visus.

62.) Secundus sensus objectivus quis est?

Est Visus, qui est nobilissimus inter sensus externos.

1.) Plurimas, et purissimas, nobis prebet voluptates, quas ex contemplatione nature haurimus.

2.) Plurimas, et distinctissimas nobis suppeditat representationes de objectis mundoque materiali.

3.) Cum operationibus animæ est in archetypico nexu. Unde oculus est quoddam modo speculum ad.

4.) Sphæra ejus est maxima.

5.) In visu affectionem organorum ordinari non sentimus. excepto casu, si illud fuerit insensibile.

Hinc representationes, seu intuitus per visum accepti protine accedunt ad intuitum primum.

In intuitu visus referuntur ad spatium.

63.) Organa visus quæ sunt?

Sunt oculi

47
Sunt oculi, quorum structura est artificiosa, sed ad excipiendo, et provehendo radios lucis destinata. Consistat oculi ex tribus membranis, et totidem humoribus. Membrana externa dicitur Sclerotica, cujus pars anterior est pellucida, et dicitur Cornea transparent. Membrana secunda est Choroidea, cujus pars interior nigro colore est obdusa. Pars Choroideæ anterior dicitur Iris, quæ in medio habet foramen, quod Papilla audit, quæ in luce intensa contrahitur, in debilitiori vero expandi potest. Membrana interna, et subtilissima dicitur Retina, quæ ex filamentis nervi optici infimè subtilibus componitur.

Humores oculorum sunt: 1.) Humor aqueus, qui aquæ purissimæ perferre est similis, 2.) Humor crystallinus, seu lens crystallina, quæ est cor, pars pellucidum, et ab utraq parte convexam habet figuram. 3.) Humor vitreus, aquæ puræ perferre similis, sed paululum tenacior, et aqua specificè gravior.

64.) Conditiones, et Requisita visus quæ sunt?

Conditiones visus sunt: 1.) Receptivitas oculorum. 2.) Materia lucis, quæ secundum Newtonum est materia infimè subtilis, e sole emanans; secundum Eulerum vero est modificatio ætheris. 3.) Actio hujus materie ad sensum opticum.

Radii sc. lucis ab objectis venientes, et in oculum incidentes, tres patiuntur refractiones. Primo transeunt per corneam, et humorem

aqueum

aqueum, frangunturque ad aliam - adeoque fiunt
convergentiora. Secundo transeunt per lentam
CrySTALLINAM, et magis adhuc franguntur. Tertio
transeunt per Humorem vitreum, per quod parum
hulum dissipantur, ea ratione, ut focus radiorum
inducatur incidat in superficiem Retinae.

Proinde radii huius afficiunt Retinam, quae
affectio communicatur cum Nervo optico, et cum
Cerebro, cuius affectioni affectus est sensatio Visus
in Animae Percepta.

65. Cognitiones, quas visus probat, quae sunt?

Cognitiones, quas Visus probat, spemam vel
quantitatem, vel qualitatem objectorum. Per Vi-
sum obtinemus representationes de magnitudi-
ne, h. e. longitudine, latitudine, et profundita-
te, de figura, et distantia objectorum. Sensa-
tiones per tactum obtineant, perficiuntur, et
perfecte elaborantur per visum. Tactus, et
Visus mutuo sibi opem ferunt.

Per visum obtinemus et sensationes Colo-
rum. Sensationes, lucis, et Coloris a Diversis
oculorum partibus videntur dependere. Non de-
sunt enim exempla hominum, qui satis bene
vident, colores tamen discernere nequeunt, quibus
objecta visa apparent, ut figura coloribus
Destituta.

Per visum representamus et ordinem,
et Symmetriam, - quae in representationes su-
periorum reflectionem Intellectus.

66. An per solum visum de existentia obje-
ctorum convinci possimus?

Visus

Visus seorsim sumtus existentia objecto-
rum exterorum nos convincere non possit.
Nam per visum originarie nihil aliud vi-
demus, nisi tantam superficiem pictam, et di-
versos gradus collustrationis huius superficie-
rum. De soliditate vero, et impenetrabilitate
objectorum, per visum, originarie nullas ob-
tinemus sensationes.

Hinc nullus sensus pluribus subiectus
est illusionibus, quodam visus. Sed, inde a primo
existens notio momenti, Tactus, et Visus
iunctim evoluntur, et perficiuntur, mutuoque
sibi opem ferunt. Lapsu temporis et refle-
xio intellectus in auxilium accedit.

67. An distantias objectorum solo visu estimare
possimus?

Non possumus - Sed ad distantias recte esti-
mandas requiritur aut quidam longus usus, et
exercitio acquisita, quae insensibiliter evoluitur,
et perficitur. Non veram objectorum distan-
tiam discernimus, diiudicare partim per tactum,
partim per reflectionem Intellectus, h. e. per com-
parationem objectorum visorum cum objectis ta-
ctu perceptis.

68. An de magnitudine objectorum solo visu re-
cte iudicare valeamus?

Non valeamus. Objectorum magnitudo non
a solo angulo optico dependet, sed in estima-
tionem magnitudinis influunt et reflexiones Intel-

lectus.

lucis. Hinc ead[em] saepe objecta, et ad eandem di-
stantiam posita, diversae magnitudinis appa-
rent. e.g. Sol, et Luna in horizonte appa-
rent majores, quam in Meridiano.

Phenomeni istius ratio explicanda esse vi-
detur e lege oppositorum. Si objecta lucida
obscuritate circumdata fuerint: tum majore
apparent. Si vero luce circumdata, et collucta,
ita fuerint: tum minora omnino debent ap-
parere. At v[er]o Sol, et Luna in horizonte et ita
sunt atmosphaera obscuriori circumdatae, quam
in Meridiano. Ergo in primo Casu majores in
secundo vero minores debet apparere.

E.g. per duos oculos objecta non duplicata videntur.

Videtur non esse qualitas oculorum, sed esse actus
subjecti percipientis. Quare sine conditiones videndi
per duos oculos, et non plures, vel pauciores
illud nos ignoramus. Putesim.

1. per duos oculos super distinctius videmus
objecta, quam uno oculo.

2. Quando objectum quodpiam duobus oculis
intuemur, tunc aet[er] utrumque oculorum in eod[em]
objecti puncto concurrunt. Conseq[ue]nt[er] objectum
eod[em] temporis momento percipimus, et in utroque
oculo duplicis) oculis uniformes fieri impressiones. Si aet[er] ocu-
lorum divergant: tum objecta duplicata videntur.
Hic latius) mat. Diplopia vero est morbus oculorum.

Eandem Questio locum habet et respectu re-
liquorum organorum.

10. An anima imperium habeat in oculos?

Habet

Habet in summo gradu. Nam.

1. Oculos movere potest in aet[er] p[ar]tes, et Directio-
nes. Insectorum oculi sunt valde compositi, sed
sunt immobiles. e.g. formicarum oculi habent
50 sensus. muscarum 4000.

2. Oculi conformari, et accommodare valent
objectis remotis non minus, quam pro pinquissimis
contemplandis. Si objecta remota in speciem
sunt convoluta, cornu paululum complana-
tur. Si objecta pro pinquissima: tum convoluta
cornu intumescit. Pro ratione v[er]o distan-
tiarum, lens est crystallina vane antrosum,
motu retrorsum potest moveri.

3. Accommodare valent tunc in sensu non mi-
nus, quam debili. Pupilla oculorum, si lux fue-
rit intensa, contrahi. Si debilis, tum dilatari
potest.

11. Quaenam sunt vitia, et singularitates quaedam
oculorum?

Vitia oculorum sunt.

a. Myopia, quatenus oculi objecta pro-
pinqua distincte vident, remota vero non vident. (provisi l[ati]ni
Myopia) w
D[omi]n[us] oculi
vitium istud oritur ex magna lentis crystallinae
convexitate.

b. Presbyopia, seu Geropia, quatenus oculi
objecta remota vident, proxima vero non vi-
dent. Vitium istud deprehenditur in hoib[us] pro-
v[er]e aetatis, et fundamentum suum habet in
compressa lentis crystallinae figura.

c. Diplopia, quatenus oculi objecta du-
plicata videntur.

Ad

Ad singularitates oculorum refertur

a, Illa oculorum quorundam constitutio, quare
ii objecta interdum non vident, necesse videtur.

Dicitur Stecilyopia. Tales habent oculos Kerluki, et in loco quidam Indii orientalis, et
binos dicitur ut ex nocte. Oculi tales pupillam
tam habent nimis magnam.

b, Aliquando observatur illa oculorum quoru
dam singularitas, quatenus ii objecta sicut di
stincte vident, Colores in Diversos a se invicem
discernere nequeunt.

72.) An impressio objectorum in oculis facta statim
extinguatur?

Imago objecti in oculis depicta, et sensatio ex
cessante objecti actione in oculos, non statim
extinguitur, sed durat per aliquod tempus
breve. Libenter vellemus aliquando imaginem
objecti animo nostro elevari, sed non possumus.
Hoc fit in eo imprimis Casu, quando in impressio
nes objectorum erant fortis, et alia in animo re
querunt vestigia. Huc pertinent: a, objecta nova
et extraordinaria. b, Imaginaria, et singularia.
c, Atrocita, et horrenda.

73.) Quid est Artificium Colorum? De Farbenkunst

Est Artificium illud, quo in sensu omni
per Diversos colores sibi invicem succedentes, eod
modo lusus produciunt, quo in sensu omni
visus per sonos sibi succedentes. Lusus iste
ducitur, si colores ea ratione variantur, et sibi
cedant, ut per hanc successionem, Organa visus

in re

in recipi eam sensationem, et remissionem con
stituantur. Nam et Nervus acusticus, per Dives
sos sonos sibi succedentes, Diverso modo afficitur.
Sic et Retina per Diversos colores succedentes.

74.) An Visus perfici possit?

Perfectus, et acumen visus tria momenta com
prehendit: 1, Si objecta oculis ad magnam
distantiam sibi perceptibilia

2, Si oculi objecta minora percipere valeant

3, Si Discrimina rerum aliis haud perceptibilia

Visum utroque sensu perfici posse, docet
experientia.

1, sunt qui objecta ad magnam distantiam
animadvertunt. Tales sunt, qui in lase pa
rentibus versantur Campis. et Hottentotoe,
Caffri, et Canadenses. vel qui per mare socii
bus navigant.

2, Oculi exercitati in objectis Discrimi
na aliis haud perceptibilia animadvertunt.
et Pictores in imaginibus.

75.) An etiam debilitari possit visus? et quo modo?
Debilitatur visus, juxta experientiam,

1, Per Maturam

a, Per senectutem, per quam irritabilitas,
et sensibilitas Nervorum minuitur, et humores
oculorum elsi cantur.

b, Per Diversos morbos.

2, Per opera

a, Per proam Contumaciam. hec si
in

esse clariorem, et Distinctiorem quam eam, quae
fit unica auri. Dantur animalia inferiora, et im-
perfectiora, in quibus auditus uni duntaxat organo est
alligatus.

80.) An per solum auditum de existentia objectorum cognoscere possimus?

Non possumus. Nam per auditum non sentimus
ipsa objecta immediate, sed percipimus tantum
proprietas quasdam objectorum relativas h.e. sonos
vel fortiores, vel debiliores. Sed vero ad auditum ac-
cedit tactus, visus, et reflexio intellectus, quorum ope
sonos referimus ad objecta a nobis diversa.

81.) An per auditum locum, et distantiam corporis
sonantis determinare valeamus?

Non valeamus sed ex quibusdam soni qualitatibus
h.e. ex intensitate, vel debilitate sonorum, possumus
sim discimus determinare locum, et distantiam
corporis sonantis. Hunc in finem requiritur ars quae
quo longo usu, et experientia evolvitur, et perficitur.
Distantia, ad quam sonus penetras, pendet a quali-
tate aeris, et ab objectis intermedium. Sonus in in-
sensibilem figuram ad magnam distantiam percipitur. Plurimum
praefectus navis anglicanae refert, sonos ordinarios,
in regione polari, ad milia anglicanorum percipere
fuisse.

82.) Quomodo differt auditus a visu, tactu, et gustu?

Auditus differt a visu in momentis sequentibus:

A.) Sensationes per visum obtinere referuntur ad spa-
tium, et tam intuitus spatii; tactus vero per au-
ditum obtinere referuntur ad tempus, et sunt intuitus
temporis. Hinc etiam ad Timenda tempora
non intervalla adhibentes.

B.) Objecta visus sunt quantitates extensivae.
Objecta vero auditus quantitates intensivae, h.e.

soni

soni fortiores, et debiliores.

C.) Per visum percipimus colores, et figuras ob-
jectorum — per auditum vero tonos. Sed tonus etiam
exhiberi potest in figuris si orbis vitreus arenam
conspersas plectro stringatur: tum in arena Dives,
se oriuntur figurae — ut Desecutiones celeberrimi
Chladni probant.

Differt auditus a gustu, et olfactu:

In gustu, et olfactu habentur partiales, quae com-
positam aliquam sensationem constituent, non animam
vestimus, sed confundimus, et ex eis emergit media
quidam sensus. Per auditum vero in compositione
musicali nec sonos simultaneos, nec successivos
confundimus, sed eos percipimus singillatim in uni-
tate.

83.) Objecta itaque auditus quae sunt?

Sunt soni, atque toni. Differt tonus, a sono. Sonus
supponit compositionem sonorum, adeoque est non
relativa, et significat determinatam altitudinem,
vel Depressionem soni.

In sonis duo imprimis momenta nobis se offerunt:

1.) Altitudo et depressio soni, quae pendet a majori,
vel minori numero vibrationum intra equale tempus
factarum est. Si tonus infimus intra minutum
secundum requirat 20 vibrationes: tum altissimus
requirit 4000. Si soni fuerint nimis alti: tum ve-
hementer afficiunt nervos auri, et sunt molesti.
Si vero fuerint nimis depressi, et debiles, tum non
amplius sunt perceptibiles.

2.) Consonantia, et dissonantia tonorum, quae a
certa tonorum ad se invicem relatione pendet, ut Physi-

Ca. 20

Lehigh

12 47

Habet nam

1) Organa auditus senti possunt. si sonus debiles
deipere velimus; vel si distantia sit magna. tum
tuchas aurium ampliamus, ut major copia aeris
tremantis in aures derivetur. Senti potest et
membrana tympani, ope sensoris tympani. Senti
possunt et ossicula auditus, ope musculorum,
quibus instructa sunt. Hoc factu, ossicula auditus
per aerem tremantem in vehementiorem
vibrationem concitantur.

2) Anima ipsa attentionem suam defigere
vales ad impressiones debiles, et discrimina sonorum
minima.

88.) An ergo auditus perfici possit?

Perfici utique potest exercitio. Haec longo exerci-
tio, ad eam soepe perfectionem evadunt auditum,
ut sonos et debiles acuiare deipere sonos non
modo successivos, sed et simultaneos, in compo-
sitione difficili distinguere et discrimina sonorum
alij imperceptibilia, atq. dissimulantia minimas
animadvertere valeant. Ad maximam perfectio-
nem evadit auditus in illis, qui visu carent.
Eos ergo necessitas naturalis excitat ad sentientiam
attentionis. Hinc Saunderson educt, e re-
percussione soni, Determinare valebat, num esset
in loco aperto, vel clauso? in platea angusta,
vel lata? in domo lapidea, vel lignea? Quadra-
ta, vel rotunda? etc.

II Sensus

II Sensus Subjectivi

A, Gustus.

89.) Quinam sunt Sensus Subjectivi?

Sunt Subjectivi sunt duo, sc. Gustus, et Olfactus.
Dicuntur Subjectivi, quia magis interservient fun-
tioni, quam cognitionis comparandis, et amplian-
dis. Dicuntur et Sentient. Visus vero, et auditus
dicuntur Sensus instruments. Dicuntur etiam Sensus
chemici: nos enim instrunt de qualitatibus ob-
jectorum chemici. Gustus est in statu cum stomacho,
cho, et intestinis. Olfactus vero cum Pulmonibus.
Ad organa Gustus agunt salia fixa, ad organa
vero Olfactus salia volatilia.

90.) Organa Gustus que sunt?

Sunt papillae Nervorum, in ore, imprimunt vero in
superficie linguae dispersae. Papillae istae formam
series parallelas, et sunt diversae magnitudinis.
Minime sunt Coniformes - majores vero fungi-
formes.

Papillae nervorum resolvunt partes corporum
salidas, atque oleosas, quae officium nervos linguae,
ad quam affectionem excitantur in animalibus,
satio saporis.

Solutio fit ope salivae. Primum in degustatione,
vero lingua debet esse humida, et corpus degustan-
tum de se continere partes salidas, atq. oleosas.

91.) Gustus quando excitatur, et evoluit in infanciam?

Hunc

Mure, quando jam infans deservit a materno u-
bere, et varia degustavit alimentorum gra. Post
evolutionem, Gustus conjungitur cum appetitu,
et fit in hoc sensu regnans. Si conjungatur cum
fame: tum tyrannicam exerceat potestatem in hanc
stimuli enim, Nauseas irresistibiles impellunt hanc,
ad necessitates nunc deplendas. Unde in extrema
necessitate hanc devorant alimenta quaevis obor-
nata. Ergo Corium, et esementum, urinam,
Cadavera hanc etc.

92. Sensuum Gustus quales sunt?

Sunt valde vivide, sed simul obscuri, et confusi,
in quibus varia distinguere nequeunt. Et eam ob ra-
tionem ad massam cognitionis, vix se augentem
non multum confasunt. Sensus saporum di-
versis nominibus Designare non valemus. Haller
quinque fundamentales Stades Constituit
sc. Acidum, Dulce, amarum, salsum, et aere.
Reliquae Stades Gustus sunt compositae.

In compositione sapores particulares confun-
duntur, et ex eis emergit sapor medius. Si sapor
quidpiam fuerit fortior, et predominant: tum
ille debiliores supprimit.

93. Sapores unde dependent?

Dependent: 1. a Diversitate objectorum
2. a qualitate, Estimatione, et receptivitate nervorum.
Hinc si organa Gustus fuerint vitiosa, vel per mor-
bos modificata: tum alimenta et per conditionem
saporis eorum insipida
3. a longa Consuetudine, quae objecta et per
se in

se ingrassa, longo usu, grava reddi.

Gustus, inter oes sensus, maxime subjacet mor-
bosis. Modificari enim: a) Per aetatem.

b. Per morbos. c. Per longam Consuetudinem.

94. Gustus qualem exerceat potestatem in hanc?

Exerceat potestatem Despoticam, et, sive imperio, atque
disciplina rationis, hanc subijcit duo Qualitatis. Nam.

1. Sensus Gustus sunt stimuli continuo urgentes,
quibus quofrequentius satisficit, eo plus nutritiendi se
quisunt. Unde gustus, per sepe degenerat in voracita-
tem brutalem, et imtemperantiam in usu alimen-
torum, atque potionum.

2. Stades Gustus stimulant hanc ad varietate-
tem, et Delectum ciborum exquisitissimorum, qui
non tam ad necessitates hanc, quam ad Nervos irri-
tandos se inventi. Proinde Gustus acceptionem sup-
pediat pluribus inventionibus, et imprimis arti-
coquinariis plus satis exultat.

3. Hanc alimentorum et potionum iis quibus, quibus
per longam Consuetudinem ad veteritatem sequepos,
sunt renunciare.

D. D. Offectus

95. Quenam sunt Organa Offectus?

Offectus Organa sunt Nervi in Naribus Dispositi.
Primum sc. pars Nervorum e Cerebro Descendit in
membranam Narium pituitariam, et Dividitur

in ramum

in ramos melle subiles. Nervus ille dicitur
Nervus olfactorius. Sæpius olfactus, seu odor
excitant salia volatilia, seu effluvia corporum
subtilissima, quæ cum aëre inheret deferantur, et
afficiunt nervos olfactorios. Effluvia illa debent
conjugi cum aëre et colore
96, Quales sunt illi vapores?

Sunt subtilissimi, quorum subtilitatem hinc
probat in specie motus, et a sapientia. Eorum
efficacia est maxima, et nervos quoadque veloci-
tate afficiunt. Hinc hoc efficacia eorum ele-
vari in eundem possumus et de reliquo aëre. Et adverte,
quia organa olfactus cerebro sunt proxima,
eam ob radient vapores illi subtilissimi sa-
pe reliquum aëris, et appropriatam convenientiam valent.

97, An datus affinitas quidam inter Gustum
et Olfactum?

Datur. Nam organa gustus et olfactus per
eandem materiam afficiuntur. Organum. Gustus
salia fixa, Organum vero olfactus per salia vo-
latilia. Hinc per odores excitari possunt etiam
sensationes gustus. Hæc enim odore alimentorum
vehementer afficitur. Olfactus in distantia pla-
ne, quod Gustus in contactu. Proinde Olfactus qui
precursor quasi gustus, qui ad alimenta salubria
a nobis distinguenda est summe necessarius. Ol-
factus ad motus simul, ut vapores foetidos, et vitæ
organice nobis, in Pulmones inspiramus.

98, An perfici possit?

Olfactus

Olfactum perfici posse, ipsa experientia de-
monstrat. Acutior vero ordinari solent in sta-
tu feritatis, quam cultura. Unde hoc feritatis
gia ferarum more canum venationis indagare so-
lent, et hostes suos solo vestigiorum odore distin-
guere, et dignoscere valent. Wagner refert, quod
etiam quondam in Bohemia cum patre suo
venatum exire, et vices canum venationis ob-
se solitam fuisse. Observatum vero est, quod in
iis, qui inter feras sunt educati, et successu tem-
poris ad statum humanitatis, et cultura, et tra-
nu feritatis, transeunt, acumen istius olfactus
extra ordinarium evanescat.

Locum olfactus ultimo loco in sensu
quod sensus evoluitur. Præcurre tertium statum
animum, et primo loco attingitur.

99 An sensus nostri habeant limites?

Habet utique. Electivitas enim solum certis limitibus
est, non elusa, ultra quam se illa hanc exeat.

Similantur sensus nostri:

1, Ratione spatii. Sensus enim nostri objecta ad
certam distantiam duntaxat percipere valent, ex-
tra terminus in spatio, ultra quam non amplius va-
lent percipere valent objecta.

2, Ratione temporis. Electivitas enim cuiuslibet sensus
Determinatum temporis spatium, Determinatamque
impressionum Durationem requirit.

3, Rat.

3. Ratio objectorum sensus enim iusti determinatam
tantum objectorum multitudinem apprehendere, et
recipere valent. Si objecta fuerint nimis multa, vel
valde elevationis: tum ea, unico actu sensus reci-
pere nequeunt. Apprehensio itaque illorum fit successu
sive - Si objecta fuerint nimis parva: tum illa sensus
nostros fugiunt.

100. Quid est Sphaera Sensuum?

Sphaeram sensuum efficit complexus objectorum illorum
quos sensus nostri recipere valent. Inter oes sensus ma-
ximam habet sphaeram Visus, qui objecta ad distan-
tiam immentam percipit, et hanc distantiam mo-
mento fere temporis percurrit. Minimam habent
sphaeram Tactus, et Tactus, qui in contactu agunt.
Visum excipit auditus, qui sonos ad insignem perci-
pit distantiam. Audientem excipit olfactus, qui ad
minorem distantiam percipit odores.

Proae sphaeram sensus quilibet habet suum pe-
ceptionis punctum, ex quo objecta distinctissime
percipit. Punctum perceptionis determinat distan-
tiam objecti. Sensus quilibet in determinata distantia
percipit objecta distincte, et ultra determinatam
illam distantiam percipit obscure.

101. Quid est Vicariatus Sensuum?

Est illa Exstitio non habet, quatenus defectum unius
sensu activitatis reliquorum sensuum elata com-
pensat, et supplet.

Si visus in homine deficiat: tum activitatis tactus,
et auditus exaltatur. Hinc caeci monentur aureas, et
argenteas, legates, et falsas, nec non colores florum
probe distinguere valent.

Surdus

Surdi vero tremorem, et sonum corporis sonantis,
medio aëris tremantis, in toto corpore sentiunt.

Elata sensuum activitatis fundamentum su-
um habet. a. In attentione majori, quae ad impres-
siones objectorum convertitur.

b. In varia sensibilesse Nervorum.

102. Quid est Discrimen inter sensationes, intuitus, et
perceptiones?

Discrimen inter sensationes, et intuitus in sequentibus
constitit:

1. Sensus est cognitio objecti, quam gratia, vel
ingrata organorum affectu comitatur. Cognitio vero
objecti, cui nullus gratia, vel ingratus sensus est
permixtus dicitur Intuitus

2. In sensatione animus magis passivus, in intuitu vero
magis activus se habet.

3. Sensatio adest nobis qualitates, intuitus vero
quantitates objectorum.

4. Sensus suppeditat nobis proprietates materiae
intuitus vero formas, et imagines objectorum. In
sensu visus colorem objecti sentimus, figuram
vero et magnitudinem intuemur. Gustus et olfactus
prohibent meras sensationes, Tactus partim sensu,
partim vero intuitus.

Intuitus dicitur Perceptio, si convicti sumus,
objectum intuitus esse aliquid reale, extra nos
existent.

103. Perfectio cognitionum sensuum unde pendet?

Pendet 1. a structura organorum, et receptivitate
eorum

se Nervorum. Quia perfectior est structura, eo perfectiores, et cognitiones sensuales sunt perfectiores.

2^a) Pendet ab attentione animi; quam ad perceptiones sensuales convertit. Si perceptiones sensuales attentione, et reflexione: tum illae erunt distinctae, et exactas nobis probent cognitiones. Attentionem vero augent stimuli sequentes, scilicet A, Contraries, B, D, quod est novum, insolitum, et extraordinarium. C, Varietas, et mutatio impressionum.

3^a) gradatio successiva a passionibus debilibus ad fortiores.

104, Perceptiones sensuales per quas causas debilitantur?

Debilitantur: 1^a) Per multitudinem impressionum.

2^a) Per successionem impressionum celerissimam.

3^a) Per fortitudinem impressionum. e.g. in splendida luce nihil videmus. in strepitu nihil distincte audimus.

4^a) Per vim suam, et affectum, per quem sensus obscurantur, et conscientia animi minuitur.

5^a) Per distractionem animi, et immersionem in meditationes.

105, Quid est Dysyncretasia sensuum?

Est singularitas manifesta in passionibus nostris subiectis, quae a regula generali discedit. Singularitas ista observatur in olfactu, gustu, et appetitu quorundam hominum. e.g. Sunt, qui terram, lutum, Cretam, Carbones et alimenta quovis obscena appetunt. Aethiopes in Guinea vescuntur terrae quadam flavo-virescenti et utitur in regionibus tropicis est versabit.

Sunt, qui Dysyncretasiam constituent in illa singularitate, quod sentiunt organa quorundam hominum

per tales

per tales materias afficerentur, per quas organa aliorum ordinarie non afficerentur. e.g. praesentimus, quoddam hoes videre, et sentire posse aquas, et metalla in iniis terra visceribus etc. Sed praesens sensus caret fide dignitate.

Articulus Secundus

Sensualitas interna,

106, Quid est sensus internus, seu superior?

Est illa facultas animi nostri, per quam status, mutationesque animi nostri diversas intuitive nobis representat, appercepimus. sicut sensum internum vocat, aciem mentis se ipsam intuetis; Latius vero reflexionem animi ad se ipsam. Per hunc sensum representationes obtinemus de mundo interno seu spirituali.

107, An recte appelletur Sensus?

Non satis recte. Nam sensus dicitur facultas cognitionis obtinendi, quae organo quibundam physice alligata est. Nos vero de organo sensus interni nihil sciimus. Platter quidem duplicia statuit animi organa: 1^a) Organa externa, seu crassiora 2^a) Organon subtile, seu spirituale, cui activitas sensus interni, imaginationis, memoriae, et reminiscentiae est alligata. Sed hypothesis ejus est mere arbitraria.

Proinde sensus internus rectius dici posset conscientia mutationum animae internarum.

108, Conditiones sensus interni quae sunt?

Ut per sensum internum mutationes animae nostrae

ap

apprecipi possunt, requiruntur.

1. Abstractio ab objectis externis, quorum impressiones minuant, et limitant activitatem sensus interni e.g. strepitus clamoresque externi.

2. Reflexio, et Attentione mentis sensa. Ab attentione hac dependet claritas, et distinctio perceptio, nam in se nascuntur.

109. An in omnibus hominibus aequali in gradu adsit?

Non adest. In hominibus enim activitas animi ordinis magis est directam ad externa, quam ad interna objecta. Et observatio suorum internorum pluribus subiectis difficultatibus, quam observatio objectorum externorum. Sunt tamen, qui ad observationem internam instituerunt singularem gaudere talento. Ab observationibus internis dependet cognitio naturae, indolisque humanae.

Reflexio haec interna est fons uberrimus, cuius vena non sunt perennes. Sentatores animorum, et Reflexivi ex hoc fonte continuo novos sensus, novasque habundantias idearum.

110. An per sensum internum omnes animae mutationes apprecipi possunt?

Non possunt.

1. Illae, quae sunt nimis debiles. Ut stella remota oculis nudi non sunt perceptibiles. Sic multae mutationes animae ad regionem conscientiae non eleventur.

2. Illae, quae nimis celeriter sibi invicem succedunt. E.g. in fervore affectuum, quando animus diversis agitur sensibus.

Omnis vero in genere animae mutationes sunt fluxus, et transitus. Animus noster est in perpetuo fluxu, et refluxu representationum, sensuum, et volitionum. Hanc ob rationem de statu animi

mul

me interno cognitionem distinctam obtinere, est valde difficile.

111. Quid sunt representationes obscurae?

Sunt illae, cum quibus immediate nulla conscientia est coniuncta. Si per representationem intelligamus notionem subiecti nostri cogitantis cum conscientia coniuncta: tum representationes obscurae contradictionem in se continere videntur. Doctus negavit earum existentiam, et ex quo de representationibus in statu somni profundi, et deliqui nihil sciamus.

112. An ergo dentur representationes obscurae?

Dantur utique numero satis magno, quarum existentiam infallibiles evincunt effectus, quos in animis nostris producant. Representationes nuntio latiam quodammodo in fundo animae, ut scintillae debiles cum in cinere. Sine earum existentia praesupposita multa animae phaenomena forent inexplicabilia.

1. Et representationibus obscuris explicatur memoria, et reminentia. Multae enim representationes, quae de se ex se videbantur ex animo, de novo revivunt cum, et ad conscientiam eleventur.

2. Et representationibus obscuris explicari potest magna vis sympathiae, et antipathiae, cuius multa non aliquando rationem reddere valentur. Porro habitus, et affectus quosdamque, et morositas, cuius nullam deprehendimus rationem. Denique habitus, et promissio quodvis in negotiis perficiendis, quae primo passu attentionem fixam requirunt. Successu vero

semp

temporis sine omni prorsus attentione perficiuntur.

3.) Ex representationibus obsecris explicatur illud phaenomenon, quatenus Musica in diversis subiectis diversos elicit sensus, et affectus egrum quoddam disponit ad hilaritatem, alios ad Melancholiam, et tristitiam. Musica enim in diversis hominibus facile diversa elicit representationes.

4.) Ex representationibus obsecris explicari potest pertinacia illa, qua homines nonnunquam decessu Cuiusdam religiose, vel politico adhaerent quamvis nullam huius rei rationem idoneam afferant. Impressiones in prima ore acceptae manent ab illa mente repositae.

III, Quid est Sphaera sensus in seculi?

Sphaeram sensus in seculi constituit ambitus illarum animae modificationum, quas reflexio interna animi nostri vultu signat. Illa obiecta remota sensibus externis percipimus obsecramur. Sic modificationes animae septuaginta temporis languescunt, et senectutis involvuntur. Proinde Sphaera modificationum recentiorum est clarior antiquiorum vero obsecrior.

III, An sensus internus subiectus sit illusionibus?

Est atque subiectus pluribus illusionibus. Nam.

1.) Mutationes, et phaenomena saepe animarum sine ad causas a nobis diversas referimus. In hac enim sit illusionem habent fundamentum revelationes, et inspirationes, et colloquia cum spiritibus.

2.) Amore proprio exsecati perfectiones in nobis adeo credimus, quae revera desunt.

3, Aug

3.) Imperfectiones nostrae et morales quae aequae sunt et maiores esse credimus. Est quae illusionem sequitur Vanitas, sollicitudo, et quae aequae despectu, quod fecit H. altero acindis.

Seccio Secunda

Imaginatio et Phantasia.

III, Quid est Imaginatio? et quid sit illa?

Est illa facultas animi nostri, quae repraesentationes obsecrorum per sensus acceptas renovat, et in conscientiam revocat adeoque imagines obsecrorum absentiam sistit animi nostri.

Est vero Duplex, scilicet reproductiva et productiva.

1.) Reproductiva est illa, quae repraesentationes obsecrorum per sensus acceptas reproductit, et in animum revocat.

2.) Productiva, quae ex representationibus per sensus acceptis novas componit imagines, quibus in natura nullum obsecrum respondet. Imaginatio productiva dicitur etiam Facultas fingendi. Major potentia ejus dicitur Phantasia.

III, Imaginatio reproductiva an omnes repraesentationes eodem claritatis gradu reproductit?

Non. Sed quoad maiori, alias vero minori claritatis gradu. Cum maximo claritatis gradu reproductit repraesentationes per sensus receptivae, scilicet per Visum, et Auditum acceptas. Repraesentationes

scilicet

he, maximam partem varia in se continent, quorum
ope facile renovantur. & representationes earum per sen-
sus subjectivos, seu ignobiliores acceptas, obfusse reprae-
sunt.

117, Exercitiam Imaginationis quid semper exerceat?

Exerceat semper stimulus aliquis. Stimuli sunt:

1, Representationes sensuum. Si objecta quodam
sensibus percepta fuerint, tum imago in man-
gines eorum deprimunt, et animi nostri intuitive
exhibet. Imagines hic de promptis sunt Corporis objectis.

2, Conceptus intellectus. Intellectus se efformat
conceptus, Imago vero eos intuitive exhibet, et
h. e. imagines suppeditat, quibus conceptus intuitive
exprimitur. Ita Conceptum etatis, aetatis, et huius-
modi. Sic apud Juvenem adolescentem faciem ardentem in-
ventum tenens exprimit conceptum mortis.

3, Idea rationis, quae imago per imagines
exprimitur. Imago omnes rationis ideas ostendit,
sive exhibere valet. Sic Virgilius L. IV. et exen-
dam felicitatis et infelicitatis. Cuius etiam
statu aureo. Sic naturam representat sub imagi-
ne mulieris, cuius facies vultu obfusa est. Hinc
inscriptio magnifica, quae in sanctae Aegypti Civita-
tate semper naturae superaddita erat. Ego sum
id omne, quod fuit, est, et erit, et velamenta mea
nemo unquam mortaliem retulit.

Mythologia universa imaginationi debet suam
am originem.

118, An vis imaginationis aequalis in gradu in homi-
nibusprehendatur?

Non. Sed potius diverso in gradu, et hoc respectu

maxi

maxima inter homines regnat varietas. Imago
quorundam hominum est natura ignea, quae facile
flammam concipit, ut materia inflammabilis, et
si fuerit accensa: tum luto ardet igne. In aliis vero
hominibus imago est languida.

Imago vero, ut donum naturae, exercitio
perficitur, et ad maiorem perfectionem evecti potest.
Eius perfectio dependet: 1, Ab exercitio sensuum.
2, A lectura, et Cultura Aesthetiarum, quae ima-
ginationem discit imaginibus. Hinc ingenia quodam
sunt florida, ut prata - alia sunt sterilia, et arida,
ut deserta Sabulosa.

119, Vividitatem Imaginationis unde dependet?

Dependet:

1, A Constitutione objecti originaria.

2, Ab aetate subjecti. Hinc in juvenute activitas
imaginationis est florida - in senectute vero languida.

3, A statu subjecti. In quibusdam morbis im-
flammat imago - eg. in febre ardet. Hoc est
in tempore major est eius activitas, quam in senectute.
Hinc spectra nocturna - hinc horror nocturnus, qui
potest in cimiteriis, templis, et inter rudera Castellorum
discursum. Nocturnum proebet imago, in
etiam abum, et solitudo.

4, A representationibus sensibilibus, quae si di-
stinctae, et fortes fuerint imagines imaginationis
exunt vividae.

120, Imagines Imaginationis per quas causas obfusa-
rantur?

Obfus

Obscurantur:

1., Per diuturnitatem temporis, per quam ima-
gines objectorum insensibiliter caligine involvuntur.
Hinc moros, et tristitia aliquando in uniti du-
rmitas temporis medelam adferre valet.

2., Per senectutem, per quam ignea imaginatio
nisi vis extinguitur, et imaginatio fervida refrige-
scit. Hinc in senectute cessat aptitudo ad Divin.

121., Intuitus imaginationis quomodo renovantur?

Renovantur secundum leges Constantes, quae leges
associationis dicuntur. Est vero associatio earum
vel representationum illud phenomenon psycholo-
gicum, quatenus una representatio in imaginatio-
ne excitat aliam, et quodammodo unica representatio
in se ipsam representationum seriem in animis no-
stris excitare valet. Hunc representationum nostrarum
necum observare possumus.

1., In lusu representationum nostrarum libe-
rum animus noster rapitur quodammodo per totam
seriem representationum suarum.

* 3., In colloquiis familiaribus, in quibus insensibili-
ter transitur fit ad representationes maxime he-
reptoneas, quae tamen vinculo quodam inter se in-
vicem cohaerent.

* 2., In meditatione voluntaria, ubi idem quodam
excitare successive alias, atque alias excitant.

4., In attentione voluntaria, quam saepe turbant
representationes peregrinae, et detorquemus ad alia ob-
jecta.

In statu somniorum somnia sine ulla

excitatio
et

excitari videntur. Sed si insolvantur somnia; con-
stabit, somnia non sine omni proventus necesse excitari.
122., Leges associationis quot classes referantur?

Referuntur ad tres classes:

1., Prima Classis in se continet Legem Coëxi-
scentiae, et Successionis.

2., Secunda Legem Similitudinis, et Contrarietatis.

3., Tertia Legem Causalitatis, et Totalitatis.

123., Quid est Lex Coëxiscentiae?

Representationes, quae ratione spatii, vel temporis
erant connexae - h.e. quae vel eodem loco, vel eodem
tempore erant acceptae, se mutuo excitant, et repro-
ducunt. Hinc omnibus hominibus dulce est Nata-
le solum, cuius representatio renovat in eunda
pueritiae tempora.

Sub hac lege continentur duae adhuc leges:

a., Representatio rei excitat representationem
qualitatis, et representatio personae virtutes, fa-
cra, et Characteres personae ejusdem.

b., Signum excitat representationem rei signa-
re. Hinc Augustus prudens abstinuit titulo regis.

124., Quid est Lex Successionis?

Representationes successive - h.e. quae in ordinem
erant redactae, et in illo ordine saepe renovantur,
se mutuo excitant. Et hac lege explicari possumus
phenomena sequentia:

a.,

A) In ore cognitiones necnaturaali coherentes,
et systematice facilius retinere possint, quam co-
gnitiones rhapsodistice; quare facilius versus, quam
ea, quae in prosa sunt scripta.

B) Et ordine explicari possent suspendenda memo-
rie magnitudo.

C) Magna vis habitus in legendo, scribendo, in
operationibus arithmetis, Musica, et aliis negativis
mechanicis.

125. Quid est de Similitudinis?

Representationes similes se mutuo eliciant, et
reproducunt. e.g. effigies personae cuiuspiam elici-
at imaginem amici mei - agri similitudo eliciat
conceptum deserti et deserti mihi etc.

In hac habet fundamentum Scriptura Sym-
bolica - Ars heraldica - pictura - Sculptura - Ars
instructiva ludos - atque matris - et denique Me-
thodologia, in qua conceptus cognati, et similes se
mutuo eliciant.

126. Quid est de Contrariis?

Est sequens: Representationes sibi invicem opposita
se mutuo eliciant. Representatio quilibet ex ho-
bit suum oppositum. e.g. Vita, et mortalitas -
tempus, et aeternitas - finitum infinitum - natura
et libertas - serium et iudicium etc.

Dei ista est sequela legis. Coexistentia, et successio
mut. Nam representationes contrariae cum duntaxat
se eliciant, si in ordinem redactae, sibi invicem co-
ordinantur, et socius renovare fulvius.

Huius

Huius legi innotantur Antitheses, quibus Ora-
tores frequentissime utuntur. Pariter etiam Isonia.
127. Quid est de Causa?

Est sequens: Representatio Causae elicit reprae-
sentationem effectus - et inverse - si effectus no-
bit notus fuerit - e.g. nubes atra representationem
grandinis - Calor representationem ignis.

128. Quid est de Totalitate?

Est sequens: Representatio Totius systematis
elicit representationem partium - et reprae-
sentatio partium, representationem Totius systema-
tis. Si porro representationem individui elicit re-
presentationem speciei, et generis, et inverse.
Reproductio ista dicitur reproductio systematica.

129. Associationes he quam habent, dignitatem?

Habent dignitatem diversam - et in speciebus
1. Associationes Coexistentiae, et successivae, oc-
cupant gradum infimum, et in vita Communis sunt
frequentissime - imprimis in hominibus exase
procedit, qui sermonibus suis includunt omnes
circumstantias Collaterales.

2. Associationes Similitudinis, et contrariarum
sunt propriae Ingenii, et Acumen, et eliciant
se in comparationibus ingeniosis. e.g. Hen-
tonus ex de lapsu pomi Describit Systema Unives-
si.

si Associationes he occupant gradum secundum.

3, Associationes causalitatis et totalitatis pertinent ad profunditatem iudicii, et manifestantur in scientiis, et systematibus condendis.

Associationes he occupant gradum superemum.

130, An he leges ad legem radicalem reduci possint?

Non possunt. Quicunque enim Lex constituitur pro fundamentali, emergit formula tantum quodam generalis, quod leges associationis sub se comprehendit, ut Genus species. Hæc vero lex non est radicalis, et originaria. Hæc formula esset.

Representationes Correlate se mutuo eliciantur rem dei complementi: Imaginatio u, quod in nostris representationibus desideratur, supplet.

131, Et associatione idearum quoniam phenomena explicari possunt?

Explicari possunt plurima phenomena in specie.

1, Et associatione cognoscendi propter characteres, et modos cogitandi: hominum. e.g. philantia, ambitio, flatus, et dominandi libido. Nam actiones, et sermones luculenter indicant, quædam ideas fide sunt regentes in animis eorum.

2, Magna vis consuetudinis, et habitus. Representationes enim primam contingentes conjungere lapsa semper se invicem coalescunt. Porro magna vis sympathie, et antipathie; sum præteriam affectus, aut, quod quibusdam rebus tribuimus. et denique delirium, cuius fundamentum est arca conjunctio
Chris

Chris idearum. Si se uideat quiddam fide animis nostris se invicem inherere.

3, Et associatione, et uideat representationum nostrarum explicari potest illud phenomenon, quod commemoratio quorundam nominum, et quorundam circumstantiarum tantum vim habeat in animis hominum. Hæc esse Belliduces miracula soepe patravere. Hæc esse soepe reges, leges, et doctores, magi fluctuant, reguntque per arbitrio hominum.

132, Imaginatio productiva quatuorplex modo est activa?

Quadruplici modo. Nam 1, Partes quoddam separas ab aliqua imagine 2, Novas, et peregrinas partes addit imagini 3, Transponit partes, easque vario modo inter se invicem permiscet. 4, Partes, et qualitates objectorum auget, vel minuit. Hæc ratione producit imaginatio productiva omnes imagines, quas æthiologia, et opera Poëtarum in se continent.

133, An sit absolute productiva?

Est utique quoddam formam productionum, sed non est quoddam materiam. Imagines enim partiales, et quibus imaginatio productiva suas componit imagines, desumuntur e natura, et materialia imaginum quondamque satis monstruorum ostendit hominibus, non possunt in natura. e.g. Homano capiti Cervicem pistor equinam jungere si velit etc.

134, Imaginatio productiva quatuorplex est?

Est 1, Contingens. Contingenter agit, si imaginem sine uideat componat. e.g. in somniis, et in fœtis, sicut, quorum phantasmas sunt monstruosa et absurda.

2, Voluntaria, si imagines suas secundum certum finem, atque planum componat in qua compositio, ne imaginationi subsidium prestat intellectus, et ratio. Nam conceptum, vel ideam efformat intellectus, et ratio; imaginatio vero imaginibus exprimit.

135, Producta imaginationis productiva quae sunt?

1, Omnes compositiones arbitrarie quibus extra imaginationem nullum obiectum respondet. Huc referuntur partim Idealia, partim Chimæra, partim vero Castella in aëre structa, seu plana ad perfectionem statui nostri.

2, Omnia nova inventa, quorum conceptum intellectus efformat, imaginatio vero delineat, et intuitivè exhibet. quae referuntur machine quælibet.

3, Imaginatio, obiecta conceptum universalem exhibet per imagines intuitivæ. Imagines hæc illas obiecti proprietates continent, quæ in omnibus individuis ejusdem speciei deprehenduntur.

4, Figure geometricæ puræ, quarum conceptum intellectus efformat, imaginatio vero intuitivè exhibet.

136, Quid sunt Idealia? et quæ duplicia sunt?

Sunt idæ rationis in concreto. seu in subjecto propriam speciem egrè sapientia perfecta est. idæa sapientis vero perfectus stultior est. Idealia

Idealia sunt 1, Idealia sensuabilitatis, seu æthetica. 2, Idealia rationis. a, Ideale rationis theoreticæ, seu Ideale speculative. b, Ideale rationis practicæ, seu Ideale moralitatis.

137, Quid est Ideale æsthetikum? Speculativum? et practicum?

1, Ideale æsthetikum est Maximum in pulchritudine. Imaginatio si omnes possibiliæ pulchritudines in natura dispersas in subjecto quopiam conjungit, easque intuitive exhibet. Hæc ratione pro, Vultu et Decore Venereæ.

2, Ideale speculative est illud subjectum in quo omnes possibiliæ realitates sunt conjunctæ. Subjectum illud dicitur Ens realissimum, seu perfectissimum.

3, Ideale moralitatis perfectissime est Ens illud, cuius actiones perfectissime conspiciuntur cum lege morali. Ens illud est Deus, quæ Ens morale perfectissimum. Ideale speculative, et practicum sunt producta rationis. sed in his efformandis activa est etiam Imaginatio productiva, quæ in rebus finitis imperfectiones separat a perfectionibus, easque idæ congruas reddit.

138, Imaginatio productiva an naturam debeat imitari?

Debet quidem in tantum, in quantum producta ejus legibus nature consentiunt, non debent repugnare, formæque imaginum debet desumere ex natura: non tamen debet subsistere in sphaera nature, sed extollere debet se in sphaeram idealitatis, et ea, quæ exhibet, exhibere debet adæquatè, non vero empirice. In experientia enim perfectiones cum imperfectionibus mixtim occurrunt. Dū Ideorum naturam referebant humanam, in natura tamen humana luculenta conspiciebantur signa divinitatis.

139. Imaginatio productiva quibus rebus se accommodat?

Accommodat se, et quoad materiam, et quoad formam imaginum.

1. Qualitati naturae h.e. amenitati, fertilitati, vel sterilitati regionis. In regione fertili, et florida, da ipsa quaque imaginatio est copiosa, et florida.

2. Accommodat se climati. Proinde per diversitate climatum diverso sunt picturae paradisi, coelestis, et inferiorum.

3. Sensibus et affectibus nostris e.g. in Melancholici, et desperatis imaginis phantasiae sunt tristes, et atre infortunatis vero jucunda, et gaudentes.

4. Accommodat se Religioni. Si religio fuerit sensualis, qualis fuit Graecorum, tum non modo coelestem, sed etiam terrestrem, et materia complexa diis.

140. Activitas Imaginationis in estne in nervis cum signis remane nervo?

Est in artissimis nervis. Nam

1. Dantur medicamina physica, quae singulari afficiunt systema Nervorum, et activitatem imaginariam accendunt e.g. portiones spirituosae, - Opium, et succus plantarum Narcoticarum, quales sunt: Cicuta, Belladonna, acornitum, Solanum etc.

2. In morbis nervosis activitas imaginationis exaltatur, et ad eum gradum exollitur ad quem in statu sanitatis nunquam exultat e.g. In febre Continua, qui, in febre ardenti, graeco promissu loquuntur, et versas magnam facilitate componebant, quoniam

unde a

inde a 30 annis, nec Auctores Graecos legerint, nec versas composuerint.

141. Inverse Imaginatio nonne influat in systema Nervorum?

Influit. Nam

1. Representatio vivida objectorum obscurorum, et quorundam medicamentorum stimulat hominem ad vomitum.

2. Si fabulae de spectris nocturnis, et apparitionibus spirituum, respectivo tempore, recitate fuerint: tum gelibus per omnia membra auditorum currit tremor.

3. Representationes Theatrales, adeo afficiunt animos spectatores, ut in lacrymas et quondam exumpens uberrimat.

142. Quinam sunt effectus majores et minores imaginationis?

Effectus majores et minores:
1. Si imaginatio fuerit vivida, et ad eam accesserint mens, error, et delirium, et si systema Nervorum fuerit irritabile, tum profecto imaginatio in systema Nervorum insignem revolutionem producit, et deorsum convulsiones, epilepsiam, et Delirium.

2. Imaginatio vivida conjuncta cum serore, morbos leviores sanant, et in periculosis fiducia vero firma confert ad restitutionem sanitatis. Illa enim debilitat, haec vero roborat activitatem vis vitalis.

3. Praecepta et quaecunque causa morbi opinio, conjuncta cum serore, et anxietate, horum Determinat.

minata, ex medicis, Causa morbi esse potest.
Appropinquante enim hora fatali, antea et
sera per gradus, eaque vehementer agit ad organum
meum, et debilitat vim vitalem.

143, Imaginatio quoniam habet influentiam in facultatem
cognoscendi?

Habet influentiam beneficium, et noxium.

1, Beneficium Inuat enim operationes facul-
tatum Mentis superiorum - Se Intellectualis et Ratio-
nis. Accipit autem imaginaria in pectus intellectualem
ad meditando, quibus illi compleri possunt.
Et sine imaginatione in momento Vanitas pro-
senti vivere non potest.

2, Noxium Imaginatio per imagines peregrinas
depravat perceptiones nostras sensuales,
et quodammodo variat illas, per representationes
peregrinas associatas depravat etiam iudi-
cia intellectus, et varios producit errores. Porro fides
imaginationis idea est pessime fundamentum
Dei partialis, si vero imaginatio predominium
eleget in intellectu, et rationem: tum varia
producit dogmata monstra, ejusque effectus
erunt: Delirium, fanaticismus, visiones, et revela-
tiones praesens.

144, Quoniam habet influentiam in sensus nostros?
Imaginatio est

1, Fons multarum voluptatum. Pristinam
enim voluptatem renovat, futuram vero anticipat,
per quam spe praevie fruatur animus. Grand

Effectus

est etiam nos in statos ideales, qui presenti
statu sunt longifeliciter.

2, Fons dolorum. Nam imaginatio mala, et
calamitatem videri augeat, atque multiplicet, et a-
nimam nostram futuro tempore sollicitudine com-
plet, dum mala futura, et merum imaginaria, sistit,
ut realia. Perdoce etiam vis imaginatio, pro-
pter speratas futuro tempore voluptates, negligere
re jubet praesentes. Unde fanatici et stupidi saluti,
quando labores miram patientiam patientia.

145, Quoniam habet influentiam in inclinationes et passio-
nes nostras?

Habet influentiam maximam. Imaginatio exaltata
nutrimentum subministrat inclinationibus, et
passionibus nostris. Nam in nobis permanens
inclinatio, et passio tunc demum oritur, si ipsa
imaginatio personarum quodammodo imagines
vividissimas animis nostris. Ipsa imaginatio no-
venit eas in objectis augere. Si passio sensum ab-
eat agit in animi radices, ut nec loca deserta
nec maria separare queant an ansem ab objecto
sue passionis. Primus amor ordinarius magnam
habet influentiam in fasa, vicissitudinesque an anti-
futas.

146, Vit imaginatio an minui debet? et quomodo?

Minui debet, ne imaginatio predominium no-
strem eleget in hominem. Ut vis imaginatio minuat.

1, Si cumstantie, quod lubricas supradictas in

magn

magines, mirandae sunt, et attenti ad alia obje-
cta defigenda est.

2.) Evitanda sunt occasiones, quae ignem imagi-
nationis accendere valent. Se opera Poetarum mi-
nus castigata. imgenes lascivae. fabulae romanae
quae in agi-ationis irritabili pabulum subministrant.

3.) Imaginatio occupata esse debet cum obje-
ctis naturae, quae imagines purissimas et sublimissimas

4.) Oblectatio converti debet ad negotia vitae,
ad occupationes serias, et scientiae utiles. Sic
pabulum subtrahitur imaginationi.

Sectio tertia

Memoria, et Reminiscencia.

147. Quid est memoria?

Est illa facultas animi nostri, quae represen-
tationes per sensus olim acceptas, non modo re-
novat, et in Conscientiam reproducit, sed etiam
recognoscit, esse easdem, quas olim habuimus.

Memoria est facultas animi nostri per se
subsistens, et a reliquis viribus cognoscitivis di-
stineta. Porinde non potest reduci ad Conscientiam
rem. Conservatio enim est tantum exercitium.

148. An differat ab Imaginatione?

Differat, in momentis sequentibus:

1.) Imaginatione representationes reproducit, sed
non recognoscit. In memoria vero adit et reprodu-
cit

ctis, et recognoscit.

2.) In memoria animus se habet active in imagi-
natione vero passive. Eius enim representationes re-
novantur secundum leges associationis.

3.) Memoria representationes reproducit ex ordine,
qui acceptae erant; imaginatio vero ordinem repre-
sentationum immutat. et quae antequam heret, omnes
inmiscet representationes.

Porinde Placet memoriam recte comparari cum
Historico. imaginationem vero cum Poeta.

149. Quid est Reminiscencia?

Est potentia memoriae superior. quae represen-
tationes pristinas reproducit, et renovat ope repre-
sentationum associatarum. Reminiscencia igitur
semper supponit evanescere, et sensum animi no-
stri. ad eoque major est activitatem spontaneitatem.
Soepe integram representationem seriem percurrimus
animo, donec cognoscatur quodam representationis repre-
sentationem quibusdam elicit.

150. Quid significat aliquid in memoria retinere?

Non significat, representationis aliquid semper
Conscientiam offerre. Representationes enim per sensus
acceptae, et per memoriam retentae, non sunt semper
per conjunctae cum distincta Conscientia. Maxima
pars earum delitescit quodammodo in fundo animi,
et ad regionem Conscientiae hanc elevatur.

In memoria igitur retinere quodam reprae-
sentationes, significat illos promereri in Conscientiam
revocari quotiescunque illis indigemus.

151. etc.

151, Activitas Memoriae unde Dependet?

Dependet a qualitate Cerebri, et Systematis nervi quod per experientiam conspicimus.

1, In pueris Cerebrum est tenerum, et irritabile, in hominibus vero etate procreta maturum amittit et sua elasticitatem, et irritabilitatem. Hinc in pueris memoria est facilis, in senibus vero Difficilis.

2, Dolores Capitis acutissimi - et cessat in volu, prae physica - lesiones et Concussiones cerebri vehementiores debilitant, et quaevisque proventus estin, gunt memoriam.

3, Experientia quotidiana docet, memoriam cum etate ordinarie decrescere. Cum senectate minuitur vigor organismi. Consequenter minuitur etiam vis memoriae.

152, Quae anaphorae memoriae enigmatica?

Enigmatica, et non facile explicabilia sunt illa phenomena quae ex experientia, in Diversis morbis Diversarum obliuiscimus representationum, et si quae amara obliuiscimus, semel reliqua manent in caere, et in egra. Phenomenorum horum ratio inde repetenda esse videtur, quod in Diversis morbis Diversae proculdubio cerebri partes laedantur, et Diversae cerebri partes singularibus representationibus retinendis et reproduendis interviunt.

153, Perfectiones Memoriae quae sunt?

Perfectiones memoriae sunt:

1, Facilitas memoriae, quatenus memoria reprae-

sentat

sentationes facile, et sine magnaensione recipi.

Perfectio ista Deprehenditur, ut plurimum in Crase puerili, et iuvenili.

2, Tenacitas memoriae, quatenus memoria reprae, sentationes acceptas diu retinet. Non Perfectio ista Deprehenditur in uno, eod. Subiecto

3, Fidelitas memoriae, quatenus memoria reprae, sentationes acceptas, ex plane ordine, quo acceptae erant, et ex tempore, quo illis indigemus renovare valeat.

Ex his resultat Bonitas memoriae, quae est effectus facilitatis, tenacitatis, et fidelitatis.

4, Magnitudo memoriae, quatenus memoria reprae, sentationes plurimas, et maxime heterogeneas et facile recipere, et diu retinere et promere in Conscientiam revocare valeat. Magnitudo memoriae Dependet a longo exercitio - ab attentione fidelit, et ab ordine representationum: Sed maximam partem est salentum Naturae originarium.

Dantur vero gradus in Memoria. Memoria in, tendit est extraordinaria, et stupenda. Memoria stupenda proditam fuisse legimus Terak fol burn, puerum 8 annorum, et America Ori, undum. Is problema Difficilissima Arithmetica admisit. Taliter solvere valebat celeritate, li, cet nunquam Arithmetica didicisset, et ne mem, neret quid en nosset si quis ei in quesiisset: quot minuta Dentur in 48 annis? Sine mora respon, dit: 25,228,800 - et statim adiecit: 1,513,728,000 mi, nutrum secundorum. Tales geniales pueri vere

monstra

monstrat sed nullus eorum preconceptus respondens
expectationi.

154, Memoria quoad objecta, quod duplex est?

Est:

1, Nominalis, quae signa representationum facit
recipit, atque retinet. Memoria huiusmodi variis speciebus
est - sc. Memoria locorum - nominum - numerorum
et linguarum.

2, Realis, quae se in rebus retinendis elicit. Haec
illas representationes retinet, quae velum internum,
et necessarium habent inter se - h.e. connexio sunt,
ut Causa, et effectus - medium, et finis - substantia
et accidens. Cum Memoria reali conjuncta igitur
est reflectio intellectus.

155, Memoria nominalis unde dependet?

Dependet ab ordine impressionum. Hinc pueri, et
homines illiterati, si in conceptibus suis haerent,
toties quoties ad initium sermonis recurrunt, ut fi-
lum narrationis suae donec contexere valeant.

Si pueris primo loco evoluitur memoria no-
minalis, quae non semper est iudicium saluti fan-
tasi, et praecocitas puerorum saepe fallat est.

Magni saepe Repetitores in scientiis erunt su-
perficiei, in se autem in, qui memoriam ha-
bent Difficilem, in scientiis in eandem feliciter faci-
unt progressus.

156, Memoria, et iudicium an in eodem subiecto con-
sistere possunt?

Memoria realis utique consistere potest cum
iudicio. Nam

1, Memoria

1, Memoria realis, in sua activitate, semper con-
iuncta est cum eorum gradu facultatis iudicandi. Re-
quirit enim reflectionem ad affirmacionem, vel negationem
conceptuum.

2, Memoria est fundamentum intellectus - h.e.
illa facultas, quae intellectui in materialia supponit.
Hinc illud dictum: Tantum scimus, quantum Me-
moria retinet.

157, Repetitio quod duplex est?

Est triplex. sc.

1, Repetitio Mechanica, seu literalis, quae
repetitioni frequentiori immititur

2, Iudiciosa, quae immititur principis intel-
lectus - si sc. representationes retinendae, et rem-
vande in ordinem systematicum redeant facilius.
Ordo enim systematicus maxime juvat memoriam.

3, Ingeniosa, cuius fundamentum est associa-
tio idearum si cum representationibus singu-
laribus committantur imaginibus.

Haec fundamenta immititur ars Mnemonica
Veterum. Ars ista, cuius scopus esset, Defectibus
memoriae subvenire, eamque juvare, recentissimae et
semporibus commendata fuit. Sicut artem istam
appellat Memoriam Artificiosam, eamque opposuit
memoriae Naturali. Describit vero in lib. 2. De Ora-
tore item ad Herennium lib. 3. Lucianus
eandem artem adscribit lib. XI. Cap. 2.

Veteres se representationes retinendas cum
vinculis

nece eam cum representationibus associatis, quae im-
gines memoriae appellabantur. Diversas vero adhibere
imagines. A, Pro representationibus singulis.

B, Pro ordine, et successione representationum. Pro or-
dine representationum adhibere diversa spatia
e.g. parietes Cubiculi.

158. An Methodus ista fieri respondeat?

Non responderi. Nam.

1, Methodus ista memoriam non faciliat, sed pro-
tius per imagines associatas operat.

2, Retentio representationum associatarum.
prosupponit integram memoriam perfectionem.

3, Methodus ista, cum representationibus ta-
les committendo imagines, quae cum illis nullum ha-
bent velum, proinde irregularem imaginationis lu-
sum, et in memoria producit Mechanismum, per
quem libera mentis nostrae activitas impeditur.

159. Activitas Memoriae, et Retentio eorum quibus be-
gibus subiecta est?

Subiecta est legibus sequentibus:

1, Memoria facile retinet representationes
saepius renovatas, quae sensim sensimque alius
imprimuntur menti nostrae.

2, Representationes, quae cum attentione, et re-
flectione erant acceptae - quae sunt Dissimiles, et be-
cundum leges intellectus in ordinem systematicum
sunt redacendae.

3, Representationes, quae fortius afficiuntur sen-
sus, animosque nostros e.g. objecta extraordinaria,
et insu-

et insolitae - phaenomena splendida, et eventus
maxime memorabiles, qui durabiles habent be-
quelas quoad populos, universamque humanitatem.

A, Representationes, quae iuxta leges associationis,
cum aliis sunt conjunctae, - quae, ex tempore, quae acci-
piuntur, vel cum dolore, vel cum voluptate, erant
conjunctae. Denique facile retinet illas represen-
tationes, quae relationem habent ad inclinationes,
passionesque nostras.

160. An memoria perfici possit?

Perfici potest longo usu, et exercitio. Completely
regulorum, quibus memoria juvatur, afficitur Me-
monica Universalis. Regulae illae, deduci com-
mode possunt ex legibus, quibus activitas memoriae
et Retentio eorum quibus be-

1, Memoria cum praepudio, et Detrimendo in-
tellectus non debet elascari. Ergo ea tantum me-
monica sunt mandanda, quae sunt clara, et Dissim-
ila, et probe sunt intellecta.

2, Representationes retinendae redigi debent
in ordinem systematicum, et naturalem. In syste-
matica representationum dispositione animus
facile novit ordinem, et successione rerum, et si
quae representationes memoriae elidissent, eos,
ope membrorum systematis, facile reproducit.

3, Representationes retinendae cum attentione, et
reflectione debent memoriae mandari. Ea, quae sine
attentione, et reflectione sunt accepta, mature delentur
ex animis nostris.

L. D. R.

4. Representaciones retinenda con rectitud debem.
judice leges associationis, cum alijs representationibus.
Representaciones enj correlata facile se mutuo ele.
cam. etq locus, et tempus exerceat representaciones
eodem loco, et tempore acceptas. Signa ele. iant ac,
representacionem rerum figurarum, et representati.
tio causa ducit ad effectus etc.

161. Quid est obliuiofitas?

Est impossibilitas, representationes olim habitas
in conscientiam revocandi. Impossibilitas illa non
est absoluta, sed relativa. Representaciones enim
multae, quae ex animis nostris Delese esse videbantur,
incedum Deuio ele. iantur, et in conscientiam re,
vocantur.

Sunt, qui obliuiofitas em sequi cam et debi.
lizare impressionum, quae in fluidum nerv cum funt
facere. Sed hypotheses illa est arbitraria.

162. Obliuiofitas unde d. oritur?

Obliuiofitas est 1. Effectus naturae adeoque oritur
citra nostram culpam - quo in casu vel est sequela de
satis - ut in hominibus proce. s. atis, vel est sequel.
la proborum, per quos memoria incedum insigni in
gradu debilitatur.

2. Effectus libertatis - h. e. oritur saepe nostra
culpa. a. Si exercitium memoria per longum tempus
neglectum fuerit.

b. Si adu. facti fuerimus, sine attentione, et
reflexione legere, quo defectus attentionis in legendo
successive fit habitualis. Haec attentionis de.
fectum maxime leitura fabularum romanarum,
in quib.

66
in quibus scopus est Delectatio momentanea,
adeoque reflexio negligitur.

163. An Scriptura, et typus memoria inueniuntur?

Haecurum in tantum, in quantum post inventio.
nem scripturae, et typographiae memoria minori in
gradu ele. cetur. Hic plebei, et illiterati homines,
quorum memoria per representationes heterogeneas
non oneratur, in sphaera vite comunij insigni in se.
tum gaudent memoria. Sed ab altera parte feri.
pura, et typus multam iuvant memoriam. Repre.
sentaciones enim, quas mortalis memoria retinere re,
quit, retinent, et ad sacram transmittunt posteritatem.

Sectio quarta

Attentio

164. Quid est Attentio?

Est directio animi nostri ad objectum Determinatum,
per quam distinctas de objectis obtinemus repre.
sentaciones. Attentio est anime quae omnis cogi.
tationis, et conditio cultura nostra intellectu alij.
Sine attentione nihil valet observatio, et experientia
nihil institutio verbalis. Nihil lectura nihil medi.
tatio -

165. Attentio quodammodo est?

Attentio est 1. Respectu objectorum, sensu alij,
si attentio ad objecta sensibilia, et intellectu alij,
si ad objecta intellectualia, Defecta fuerit.

2. Resp.

2., Respeccu voluntatis est voluntaria, si eam pro ar-
bitrio nostro defigere valeamus - et involuntaria, si
attentio nostra rapiatur per associationem representationem
rationem. In primo Casu tenemus se habere active
in secundo passive.

166., Quid est Distractio?

Distractio est oppositum attentionis, et significat il-
lum animi statum, in quo animus inter plura objecta
dividitur est. Distractio est.

1., Voluntaria, et dicitur Dissipatio, quae post
dursuram sententiam ad reficiendum animus nostras
est necessaria.

2., Involuntaria, quo in Casu dicitur absentia a
nitio - ut fit in Melancholicis. Distractio habitus,
lit hominem reddit somniascentem.

167., Quid est Recollectio animi?

Est transitus animi e statu passivitate in statum
activitatis - hic e statu distractionis in statum at-
tentionis. Attentio defixa concentrat omnem animi
vigorem in objecto, ut lent rotas conveia colligit
radix in focum.

168., Attentionem sensualem quonam Causa excitant?

Excitant stimuli fortes - sc. l., Impressiones objecti,
non externorum fortes, etiam clamores, et fragores
instrumentorum. 2., Sensationes graes, et in graes. etiam
Spes, atque metus. 3., Objecta nova, insolata, et extra
ordinaria, quae fortiter efficiunt animum. 4., Excitant
varietas, et vicissitudo - uniformitas vero longa eam
defatigat. 5., Excitant contraria, quae animum in-
flant, et in expectata efficiunt impressione. etiam loca,
amena in deserto habitoso.

169.

169., Quonam Causa turbam attentionem intellectualem?
Turbam Causa imprimi sequentes.

1., Imaginatio vivida, et occupata, quae continuo per-
sequitur animo subiecta imagines.

2., Ille quidam id eo, quae alie inherere animus.

3., Omnes sensus portiores, et affectus, quibus animus
ab objecto attentionis distractitur.

4., Omnia vota, cupiditatesque, quibus animus agi-
tatur, et in diversam rapitur.

5., Externae impressiones fortes.

6., Stimuli varietas, et multitudo objectorum, quibus
animus obtruncatur, et defatigatur.

7., Diuturnitas tensionis, per quam vis ad defatigati.

8., Defatigant attentionem ea, quae sunt obscura,
confusa, perplexa, et nimis complicata.

170., Defectiones attentionis quae sunt?

Attentio varias habet defectiones, et impressiones.
Attentio.

1., Respeccu extensionis est extensa, si ad plura
simul objecta defigi possit. In casu opposito dicitur
limitata.

2., Respeccu intensiois est fortis, si per strepitum
externos non turbetur. In Casu opposito dicitur de-
bilis.

3., Respeccu pro tensionis est fida, si per longum
temporis spatium defigi possit. In casu opposito di-
citur mobilis. Mobilitas oritur ex organismo debili
semper am eam vivida, et consuetudine contraria.

171., Attentio unde dependet?

Depend.

47x2
94

Dependet ab organismo, et systemate nervoso. Nam
1.) Attentio debilitatur per diuturnam tensionem,
per quam defatigationem quandam sentiunt in Epia.

2.) Per morbos. imprimis vero per debilitatem nervosam.

3.) Per media physica, quibus sanguis in vehementem contrahitur circulationem. quo in causa res presentationes celerime sibi succedentes non proficiunt.
4.) Per aetatem - si organismus debilitatus fuerit.
Unde senes diuturnam attentionis tensionem perferre nequeunt.

Köspöl